

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA

YVESE BOTA

přednesené dne 26. října 2010¹

1. Předmětem projednávané věci je kasační opravný prostředek podaný společností ArcelorMittal Luxembourg SA² (C-201/09 P) a kasační opravný prostředek podaný Evropskou Komisí (C-216/09 P), v jehož rámci společnosti ArcelorMittal Belval & Differdange SA³ a ArcelorMittal International SA⁴ podaly vzájemný kasační opravný prostředek. Tyto kasační opravné prostředky směřují proti rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 31. března 2009, Arcelor-Mittal Luxembourg a další v. Komise⁵.

2. Na počátku tohoto sporu stojí rozhodnutí Komise ze dne 8. listopadu 2006 v řízení podle článku 65 Smlouvy o ESUO ve věci kartelových dohod a jednání ve vzájemné shodě evropských výrobců nosníků (Věc COMP/F/38.907 – Ocelové nosníky). Tímto rozhodnutím Komise konstatovala, že uvedené podniky náležící k jednomu a témuž podniku porušovaly od 1. července 1988 do 16. ledna 1991 článek 65 odst. 1 UO tím, že určovaly ceny, přidělovaly kvóty

a vyměňovaly si informace o trhu Společenství s nosníky⁶. Komise z toho titulu uložila společnostem ARBED, TradeARBED a ProfilARBED společně a nerozdílně zaplatit pokutu ve výši 10 milionů eur.

3. Napadeným rozhodnutím Soud zrušil sporné rozhodnutí v rozsahu týkajícím se společností TradeARBED a ProfilARBED.

4. Úvodem lze uvést, že tyto kasační opravné prostředky nastolují určité otázky, které jsou totožné, resp. úzce spojené s otázkami položenými v rámci kasačního opravného prostředku směřujícího proti rozhodnutí ze dne 1. července 2009, ThyssenKrupp Stainless v. Komise⁷, který je v současnosti projednáván před Soudním dvorem (ThyssenKrupp Nirosta v. Komise, C-352/09 P) a k němuž rovněž přednesu stanovisko.

5. První otázka se týká výkladu pravidel o promlčení lhůtě pro stíhání a konkrétně

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Dříve Arcelor Luxembourg SA, dále jen „ARBED“.

3 — Dříve Arcelor Profil Luxembourg SA, dále jen „ProfilARBED“.

4 — Dříve Arcelor International SA, dále jen „TradeARBED“.

5 — T-405/06, Sb. rozh. s. II-771, dále jen „napadený rozsudek“.

6 — Stručné shrnutí tohoto rozhodnutí bylo zveřejněno v *Úředním věstníku Evropské Unie* (Úř. věst. C235, s. 4, dále jen „sporné rozhodnutí“).

7 — T-24/07, Sb. rozh. s. II-2309.

jejího stavení. Jde o to, zda má stavení běhu promlčecí lhůty v případě podání žaloby před soudem Unie relativní účinky, tj. vztahuje se jen na podnik, který je žalobcem (názor zastávaný Soudem v napadeném rozsudku), či účinky *erga omnes*, kdy se stavení běhu promlčecí lhůty v průběhu řízení vztahuje na všechny podniky, které se podílely na protiprávním jednání, bez ohledu na to, zda podaly žalobu, či nikoli (názor zastávaný Komisí).

ProfilARBED byla hospodářskou nástupkyní prvně jmenované v oblasti výroby nosníků. Komise tedy postupně uplatnila obě výjimky ze zásady osobní odpovědnosti, které Soudní dvůr povoluje v případě skupiny společností.

6. Druhá otázka se týká platnosti právního základu sporného rozhodnutí. Jelikož Smlouva o ESUO pozbyla platnosti k 23. červenci 2002, Komise určila a sankcionovala jednání porušující čl. 65 odst. 1 UO na základě ustanovení nařízení č. 1/2003⁸.

8. Co se týče obvinění společnosti ARBED, je Soudní dvůr opětovně tázán na povahu a rozsah domněnky, podle níž má mateřská společnost, která vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti, ve skutečnosti rozhodující vliv na její chování a nese proto odpovědnost za protisoutěžní chování své dceřiné společnosti.

7. Třetí otázka se týká přičitatelnosti protiprávního jednání, kterého se dopustila společnost TradeARBED. Komise totiž nejprve přičetla odpovědnost za toto chování společnosti ARBED poté, co prokázala, že zmíněná společnost ve skutečnosti měla rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti. Následně Komise přičetla společnosti ProfilARBED odpovědnost za protiprávní jednání, kterého se měla dopustit společnost ARBED, jelikož byla toho názoru, že společnost

9. Pokud jde o obvinění společnosti ProfilARBED, otázka zní, zda bylo nutné a případně vůbec možné se opětovně odchýlit od zásady osobní odpovědnosti tím, že je činná odpovědnou za protisoutěžní chování společnosti ARBED a potažmo i společnosti TradeARBED.

8 — Nařízení Rady (ES) ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 [Smlouvy ES] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

I – Právní rámec

počátku neplatné a nelze se jich dovolávat před žádným soudem členských států.

A – Ustanovení Smlouvy o ESUO**10. Článek 65 UO stanoví:**

„1. Jsou zakázány veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které přímo nebo nepřímo vedou k vyloučení, omezení nebo narušení obvyklé hospodářské soutěže na společném trhu, a to zejména:

- a) ke stanovování nebo určování cen;
- b) k omezování nebo kontrole výroby, technického rozvoje nebo investic;
- c) k rozdělování trhů, výrobků, zákazníků nebo zdrojů zásobování.

[...]

4. Dohody nebo rozhodnutí zakázané na základě odstavce 1 tohoto článku jsou od

S výhradou žalob podaných k Soudnímu dvoru je [Komise] výlučně příslušná k rozhodování o souladu uvedených dohod a rozhodnutí s touto smlouvou.

5. Podnikům, které uzavřou dohodu od počátku neplatnou, které provádí nebo se pokusí provést prostřednictvím rozhodčího řízení, smluvní pokuty, bojkotu nebo jakýmkoli jiným prostředkem od počátku neplatnou dohodu nebo rozhodnutí, anebo dohodu, jejíž schválení bylo zamítnuto nebo odvoláno, nebo které získají schválení na základě vědomě nepravdivých nebo zkreslených informací, nebo které používají praktiky odporující odstavci 1, může [Komise] ukládat pokuty a penále nepřesahující dvojnásobek obrátu dosaženého u výrobků, které jsou předmětem dohod, rozhodnutí nebo jednání odporujících tomuto článku, aniž by byla dotčena skutečnost, že jestliže je jejich předmětem omezení výroby, technického rozvoje nebo investic, zvyšuje se tato maximální výše na 10 % ročního obrátu dotyčných podniků, jde-li o pokuty, a na 20 % denního obrátu, jde-li o penále.“ *(neoficiální překlad)*

11. Podle článku 97 UO uplynula doba platnosti Smlouvy o ESUO dne 23. července 2002.

B – *Ustanovení Smlouvy o ES*

12. Článek 305 odst. 1 ES, který byl zrušen po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, stanovil:

„Ustanovení této smlouvy nemění ustanovení Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli, zejména pokud jde o práva a povinnosti členských států, pravomoci orgánů tohoto společenství a pravidla stanovená zmíněnou smlouvou pro fungování společného trhu s uhlím a ocelí.“

rozhodnutím nařídit, aby dotyčné podniky a sdružení podniků takové protiprávní jednání ukončily. [...] Pokud má na tom Komise oprávněný zájem, může rovněž konstatovat, že došlo k protiprávnímu jednání v minulosti.“

15. Podle článku 23 odst. 2 písm. a) uvedeného nařízení Komise může rozhodnutím uložit podnikům a sdružením podniků pokuty, pokud se úmyslně nebo z nedbalosti dopouštějí jednání v rozporu s články 81 ES nebo 82 ES.

16. Článek 25 nařízení č. 1/2003 zakotvuje ustanovení o promlčitelnosti stíhání.

C – *Nařízení č. 1/2003*

13. Připomeňme, že nařízení č. 1/2003 upravuje provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 ES a 82 ES.

14. Článek 7 odst. 1 tohoto nařízení stanoví následující:

„Pokud Komise na základě stížnosti nebo z vlastního podnětu zjistí jednání v rozporu s články 81 [ES] nebo 82 [ES], může svým

17. Tato úprava je v podstatě totožná s úpravou v rozhodnutí Komise č. 715/78/ESUO ze dne 6. dubna 1978 o promlčení v záležitostech stíhání a při výkonu práva podle Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli⁹.

18. Podle článku 1 odst. 1 a 2 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 1 a 2 nařízení č. 1/2003 promlčení v záležitostech stíhání

⁹ — Úř. věst. L94, s. 22. Uvedená pravidla mají svůj původ v nařízení Rady (EHS) č. 2988/74 ze dne 26. listopadu 1974 o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (Úř. věst. L319, s. 1), které se v projednávané věci nepoužije.

nastane, pokud Komise nerozhodla o pokutě či sankci ve lhůtě pěti let ode dne, kdy došlo k ukončení protiprávního jednání.

běh promlčecí lhůty v záležitostech stíhání se staví po dobu, po kterou je rozhodnutí Komise předmětem řízení před Soudním dvorem.

II – Skutkový rámec

19. Podle článku 2 odst. 1 a 2 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 3 a 4 nařízení č. 1/2003 však běh promlčecí lhůty může přerušit každý úkon učiněný Komisí za účelem šetření nebo postupu souvisejícího s protiprávním jednáním. Mezi tyto úkony patří žádosti o poskytnutí informací, zmocnění k provedení kontroly, zahájení řízení nebo zaslání oznámení námitek. Toto přerušení se vztahuje na všechny podniky, které se na protiprávním jednání podílely.

20. Článek 2 odst. 3 rozhodnutí č. 715/78 a článek 25 odst. 5 nařízení č. 1/2003 upravuje nejzazší lhůtu. Stanoví, že promlčecí lhůta začíná znovu běžet od každého přerušení. Promlčení však nastane nejpozději dnem, kdy uplynula doba rovnající se dvojnásobku promlčecí lhůty, aniž Komise uložila pokutu nebo penále. Tato lhůta se prodlužuje o dobu, po kterou byl běh promlčecí lhůty pozastaven.

21. Článek 3 rozhodnutí č. 715/78 a článek 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003 konečně stanoví, že

22. Skutkový základ sporu vyplývající z bodů 16 až 37 napadeného rozsudku lze shrnout následovně.

23. Společnost ARBED podnikala v oboru výroby ocelářských výrobků. Společnost TradeARBED byla založena jakožto dceřiná společnost ve stoprocentním vlastnictví společnosti ARBED a podnikala v oboru distribuce ocelářských výrobků vyrobených společností ARBED. Společnost ProfilARBED byla založena dne 27. listopadu 1992 jakožto dceřiná společnost ve stoprocentním vlastnictví společnosti ARBED za tím účelem, aby od uvedeného data převzala hospodářskou a průmyslovou činnost společnosti ARBED v odvětví nosníků.

24. Komise v roce 1991 na základě rozhodnutí přijatých podle článku 47 UO provedla v kancelářských prostorách několika společností, včetně společnosti TradeARBED, šetření. Dne 6. května 1992 Komise zaslala dotčeným podnikům včetně společnosti TradeARBED oznámení námitek, avšak společnosti ARBED jej nezaslala. Společnost TradeARBED se rovněž zúčastnila slyšení, které se konalo ve dnech 11. až 14. ledna 1993.

25. Rozhodnutím č. 94/215/ESUO¹⁰ učinila Komise závěr, že se 17 ocelářských podniků, včetně TradeARBED, účastnilo několika dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě ohledně stanovování cen, rozdělování trhů a výměny důvěrných informací o trhu s nosníky v období od 1. července 1988 do 31. prosince 1990, a to v rozporu s článkem 65 odst. 1 UO. Komise v důsledku toho uložila každému z podniků, které se podílely na protiprávním jednání, včetně společnosti ARBED, pokuty ve výši 11 200 000 ecu.

26. Dne 8. dubna 1994 podala společnost ARBED žalobu směřující ke zrušení tohoto rozhodnutí.

27. Rozsudkem ze dne 11. března 1999, ARBED v. Komise¹¹, Soud z valné části tuto žalobu zamítl a zároveň snížil výši pokuty na 10 milionů eur.

28. Rozsudkem ze dne 2. října 2003, ARBED v. Komise¹², Soudní dvůr uvedený rozsudek Soudu i počáteční rozhodnutí zrušil v rozsahu, v němž se týkaly společnosti ARBED, a to z důvodu porušení jejího práva na obhajobu.

10 — Rozhodnutí ze dne 16. února 1994 v řízení podle článku 65 [UO] o kartelových dohodách a jednání ve vzájemné shodě evropských výrobců nosníků (Úř. věst. L116, s. 1, dále jen „počáteční rozhodnutí“) (neoficiální překlad).

11 — T-137/94, Recueil, s. II-303.

12 — C-176/99 P, Recueil, s. I-10687.

29. V návaznosti na toto zrušení rozhodla Komise o zahájení nového řízení zaměřeného na protisoutěžní chování, které bylo předmětem původního řízení. Dne 8. března 2006 zaslala společností ARBED, TradeARBED a ProfilARBED oznámení námitek, v němž je informovala o svém záměru přijmout rozhodnutí o jejich společné a nerozdílné odpovědnosti za předmětná protiprávní jednání a na které tyto odpověděly dne 20. dubna 2006.

30. Dne 8. listopadu 2006 Komise přijala sporné rozhodnutí, jehož články 1 a 2 zní následovně:

„Článek 1

Podnik složený ze společností [ARBED, TradeARBED a ProfilARBED] se podílel v rozporu s článkem 65 odst. 1 [UO] na řadě kartelových dohod a jednání ve vzájemné shodě, jejichž cílem bylo stanovení cen, přidělení kvót a výměna informací o trhu Společenství s nosníky, a to ve velkém měřítku. Účast takto složeného podniku na tomto protiprávním jednání je prokázána za období od 1. července 1988 do 16. ledna 1991.

Článek 2

Společností [ARBED, TradeARBED a ProfilARBED] se za protiprávní jednání uvedené ve článku 1 ukládá pokuta ve výši 10 milionů eur, za jejíž zaplacení odpovídají společně a nerozdílně.“

III – Žaloba před Soudem a napadený rozsudek

31. Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 27. prosince 2004 podaly společnosti ARBED, TradeARBED a ProfilARBED žalobu proti spornému rozhodnutí, a to jednak na základě článků 33 UO a 36 UO, jednak na základě článků 229 ES a 230 ES.

32. Tyto podniky uplatnily čtyři žalobní důvody.

33. Soud zamítl první žalobní důvod, kterým uvedené podniky namítaly, že sporné rozhodnutí postrádá právní základ a že Komise zneužila své pravomoci. Rozhodl, že článek 7 odst. 1 a článek 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 musí být vykládány v tom smyslu, že umožňují Komisi, aby po 23. červenci 2002 určovala a sankcionovala kartelové dohody mezi podniky uskutečněné v příslušných odvětvích spadajících do působnosti Smlouvy o ESUO z hlediska *ratione materie* a *ratione temporis*. K tomuto Soud připomenul, že smlouvy Společenství zavedly jednotný právní řád a že Smlouvy o ESUO a ES sledují společný cíl, tj. zachování režimu volné hospodářské soutěže. Rovněž uvedl, že v souladu se zásadou společnou právním systémům členských států je třeba v případě změny právní úpravy zajistit

kontinuitu právních struktur, nerozhodne-li se zákonodárce Unie jinak.

34. Soud rovněž zamítl druhý žalobní důvod spočívající v porušení pravidel, která upravují přičitatelnost protiprávního jednání. Rozhodl konkrétně, že analýza Komise, kterou byla odpovědnost za protiprávní jednání společnosti TradeARBED přičtena společnosti ARBED i její hospodářské nástupkyni, společnosti ProfilARBED, nepředstavuje nesprávné právní posouzení a že důkazy potvrdily jak rozhodující vliv společnosti ARBED na chování společnosti TradeARBED, tak i skutečné uplatňování této moci.

35. Co se týče třetího žalobního důvodu vycházejícího z porušení právních norem, jimiž se řídí promlčení stíhání, Soud toto tvrzené porušení zamítl v rozsahu týkajícím se společnosti ARBED, když rozhodl, že sporné rozhodnutí bylo přijato v rámci pětileté i desetileté promlčecí lhůty, neboť promlčecí lhůta neběžela po dobu prvního řízení před Soudem a před Soudním dvorem. Jelikož však Soud dospěl k závěru, že uvedené stavení mělo pouze účinky *inter partes*, a nikoli *erga omnes*, rozhodl, že desetiletá promlčecí lhůta v případě společností ProfilARBED a TradeARBED uplynula, a sporné rozhodnutí proto ve vztahu k nim zrušil.

36. Soud zamítl i čtvrtý žalobní důvod vycházející z porušení práva společnosti ARBED na obhajobu. Dospěl k závěru, že společnost

ARBED neprokázala, v čem mohla délka správního řízení poškodit výkon jejího práva na obhajobu.

37. Napadeným rozsudkem Soud zrušil sporné rozhodnutí v rozsahu týkajícím se společností ProfilARBED a TradeARBED a ve zbývajících částech žalobu zamítl jako neopodstatněnou.

IV – Řízení před Soudním dvorem

38. Návrhy došlými kanceláři Soudního dvora dne 8. a 15. června 2009 podaly společnost ARBED a Komise kasační opravný prostředek proti napadenému rozhodnutí. Společnosti ProfilARBED a TradeARBED podaly vzájemný opravný kasační prostředek v rámci jejich repliky na kasační opravný prostředek podaný Komisí.

39. Usnesením ze dne 10. září 2009 rozhodl předseda Soudního dvora o spojení těchto věcí pro účely ústního řízení a rozsudku.

V – Úvodní poznámky

40. Za účelem přezkumu tohoto kasačního opravného prostředku je nejprve nutné připomenout povahu řízení v rámci provádění pravidel hospodářské soutěže.

41. Přestože toto řízení nespadá *stricto sensu* do trestní oblasti, má *kvazi* represivní povahu. Pokuty stanovené v článku 23 nařízení č. 1/2003 lze totiž vzhledem k jejich povaze a významu přirovnat k trestní sankci a Komise s ohledem na svou vyšetřovací, dokazovací a rozhodovací funkci zasahuje vůči podnikům především represivním způsobem. Podle mého názoru tudíž uvedené řízení spadá do „trestní oblasti“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹³, a musí proto poskytovat záruky upravené v trestní části tohoto ustanovení¹⁴.

42. Tento názor přímo navazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Tento soud používá pro určení, zda obvinění spadá do trestní oblasti, tři kritéria, tj. právní kvalifikaci protiprávního jednání ve vnitrostátním právním řádu, represivní a odrazující povahu sankce a míru závažnosti sankce, kterou lze *a priori* uložit dotyčné osobě¹⁵. První kritérium má pouze formální a relativní hodnotu

13 – Úmluva podepsaná v Římě dne 4. října 1950 (dále jen „EÚLP“)

14 – K této otázce viz právě probíhající řízení před Soudním dvorem KME Germany a další v. Komise (C-272/09 P) a International Fruchtimport Gesellschaft Weicher v. Komise (C-73/10 P).

15 – Viz Evropský soudní dvůr pro lidská práva, rozsudek Engel a další v. Nizozemí ze dne 8. června 1976, série A č. 22; § 82. Pro výklad judikatury Evropského soudu pro lidská práva ohledně použití těchto kritérií viz Evropský soudní dvůr pro lidská práva, rozsudek Jussila v. Finsko ze dne 23. listopadu 2006; § 29 až 39.

a dvě zbývající kritéria jsou alternativní¹⁶. Evropský soud pro lidská práva použil toto odůvodnění v případech mnohých správních sankcí¹⁷, mezi něž patří i sankce uložené vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž¹⁸. Vzhledem k cíli práva hospodářské soutěže (ochrana hospodářského veřejného pořádku), k povaze sankcí (preventivní a sankční účinek, jejichž smyslem vůbec není náprava škody) a k jejich významu (vysoký peněžítýž trest) se na tato řízení musí podle Evropského soudu pro lidská práva vztahovat záruky stanovené v článku 6 EÚLP.

V rozsudku Komise v. Anic Partecipazioni¹⁹ tak Soudní dvůr připustil použitelnost zásady osobní odpovědnosti na pravidla hospodářské soutěže²⁰. Soudní dvůr dále v rozsudku Hüls v. Komise²¹ poukázal na zásadu presumpce nevinu zaručenou článkem 6 odst. 1 EÚLP. V této věci byl soud Unie toho názoru, že vzhledem k povaze dotčeného protiprávního jednání, jakož i k povaze a stupni přísnosti sankcí, které se k nim váží, se zásada presumpce nevinu vztahuje na řízení týkající se porušení pravidel hospodářské soutěže, jež jsou použitelná na podniky a která mohou vést k uložení pokut nebo o penále²².

43. Judikatura Soudního dvora sleduje tento směr. V této judikatuře se s ohledem na zvláštnost sporů v oblasti hospodářské soutěže uplatňují základní zásady trestního práva a základní záruky zakotvené v článku 6 EÚLP.

44. Nakonec lze připomenout, že Soudní dvůr v bodě 81 rozsudku Van Landewyck a další v. Komise²³ uvedl, že ačkoliv ji nelze kvalifikovat jako „soud“ ve smyslu článku 6 EÚLP, je Komise povinna respektovat procesní záruky upravené právem Unie. Zdá se mi nesporné, že Listina základních práv Evropské unie²⁴ obsahuje mimo jiné předmětné

16 — Viz ESLP, rozsudek Eeha a Connors v. Spojené království, ze dne 9. října 2003, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2003-X, §86.

17 — Co se týče například správní pokuty uložené za dopravní nehodu, viz ESLP, rozsudek Öztürk v. Německo ze dne 21. února 1984, série A č. 73, co se týče sankce uložené za celní přestupek, viz rozsudek ESLP, Salabiaku v. Francie ze dne 7. října 1988, série A č.141-A; co se týče sankce uložené francouzskou radou pro finanční trhy viz rozsudek ESLP, Didier v. Francie ze dne 27. srpna 2002, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2002-VII; ohledně navýšení daně uloženého v rámci daňového řízení viz rozsudek ESLP, Jussila v. Finsko uvedený výše, a ohledně pokárání uloženého francouzskou bankovní komisí viz rozsudek ESLP, Dubus S.A. v. Francie ze dne 11. června 2009.

18 — V tomto ohledu viz ESLP, rozsudky Melchers a Co. v. Německo ze dne 9. února 1990; Société Stenuit v. Francie ze dne 30. května 1991, a Lilly v. Francie ze dne 3. prosince 2002. Viz rovněž ESLP, výše uvedené rozsudky Jussila v. Finsko, § 43 a Dubus S.A. v. Francie, § 35, a též pro samotný výklad rozsudek ESLP, OOO Neste a další v. Rusko ze dne 3. června 2004.

19 — Rozsudek ze dne 8. července 1999 (C-49/92 P, Recueil, s. I-4125).

20 — Bod 78. Tato judikatura byla potvrzena (viz rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237, bod 77).

21 — Rozsudek ze dne 8. července 1999 (C-1999/92, Recueil, s. I-4287).

22 — Bod 150.

23 — Rozsudek ze dne 29. října 1980 (209/78 až 215/78 a 218/87, Recueil, s. 3125).

24 — Úř. věst. C 83, 2010, s. 389, dále jen „Listina“.

procesní záruky a že tyto Komisi nepochybně zavazují.

45. Tyto skutečnosti dostatečným způsobem prokazují, že je v rámci přezkumu tohoto kasačního opravného prostředku třeba věnovat zvláštní pozornost dodržení základních záruk zakotvených v člancích 47 až 49 Listiny a v článku 6 EÚLP.

VI – Ke kasačnímu opravnému prostředku podanému Komisí (C-216/09 P)

46. Analýzu této věci zahájíme přezkumem kasačního opravného prostředku podaného Komisí. Jelikož se tento kasační opravný prostředek týká jediného žalobního důvodu v souvislosti s výkladem pravidel upravujících promlčení, podmiňuje přezkum vzájemného kasačního opravného prostředku podaného společnostmi ProfilARBED a TradeARBED.

47. Svým kasačním opravným prostředkem Komise tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení v rámci výkladu pravidel upravujících stavení běhu promlčecí lhůty v článku 3 rozhodnutí č. 715/78 a v článku 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003.

48. V napadeném rozsudku byl totiž Soud toho názoru, že stavení běhu promlčecí lhůty upravené v uvedených ustanoveních se uplatní jen ve vztahu k žalujícímu podniku, tj. společnosti ARBED. Soud proto dospěl k závěru, že ve vztahu ke společnostem ProfilARBED a TradeARBED došlo k promlčení protiprávního jednání.

A – Návrhová žádání účastnic řízení

49. Komise Soudnímu dvoru navrhuje, aby zrušil napadený rozsudek v rozsahu, ve kterém zrušuje pokuty uložené Komisí společností ProfilARBED a TradeARBED, zamítl kasační opravný prostředek podaný uvedenými podniky a uložil jim náhradu nákladů řízení.

50. Ve své odpovědi na kasační opravný prostředek společnosti ProfilARBED a TradeARBED Soudnímu dvoru navrhuje, aby napadený rozsudek potvrdil v rozsahu, v němž ruší pokuty, které jim byly uloženy Komisí. Kromě toho podávají vzájemný kasační opravný prostředek pro případ, že by Soudní dvůr skutečně vyhověl návrhu Komise.

B – *K jedinému důvodu, vycházejícímu z nesprávného výkladu pravidel upravujících stavení běhu promlčecí lhůty*

Soud uvedl, že v souladu s rozsudkem Komise v. AssiDomän Kraft Products a další²⁵ mají soudní řízení relativní účinky, což v zásadě brání tomu, aby měla žaloba proti rozhodnutí podaná jedním podnikem dopad na situaci ostatních adresátů tohoto rozhodnutí.

51. Otázka zní, zda má při podání žaloby k soudu Unie stavení běhu promlčecí lhůty relativní účinky, což znamená, že se vztahuje pouze na žalující podnik (názor zastávaný Soudem a obhajovaný společnostmi ProfilARBED a TradeARBED), anebo účinky *erga omnes*, kdy se stavení běhu promlčecí lhůty po dobu řízení vztahuje na všechny podniky, které se podílely na protiprávním jednání bez ohledu na to, zda podaly žalobu či nikoli (názor zastávaný Komisí). Na rozdíl od výslovné úpravy přerušení běhu promlčecí lhůty článek 2 rozhodnutí č. 715/78 a čl. 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003 v tomto ohledu mlčí.

2. Hlavní argumenty účastnic

52. Stejná otázka je nastolena ve výše uvedené věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise, ke které, pro připomenutí, rovněž přednesu stanovisko. Soudní dvůr se k uvedené otázce vysloví poprvé.

1. Napadený rozsudek

53. V napadeném rozsudku byl Soud toho názoru, že stavení běhu promlčecí lhůty by mělo být předmětem restriktivního výkladu, jelikož představuje výjimku ze zásady pětileté promlčecí lhůty. Mimoto uvedl, že tomuto stavení již není třeba přiznávat účinky *erga omnes*, jelikož se z povahy věci týká situace, kdy již Komise přijala rozhodnutí. Závěrem

54. Komise je toho názoru, že Soud vychází z nesprávného doslovného a nepřiměřeně restriktivního výkladu článku 2 odst. 3 a 3 rozhodnutí č. 715/78. Tento výklad je nejen v rozporu s teleologickým přístupem, který Soudní dvůr zaujal v rozsudku ve věci Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise²⁶, ale i s přístupem *in rem*, který zdá se

25 — Rozsudek ze dne 14. září 1999 (C-310/97 P, Recueil, s. I-5363).

26 — Rozsudek ze dne 15. října 2002 (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 144). Komise rovněž poukazuje na rozsudek ze dne 24. června 2004, Handlbauer (C-278/02, Sb. rozh. s. I-6171, bod 40).

zaujala Rada Evropské unie v rámci přípravných prací k nařízení č. 2988/74²⁷.

55. Komise dále nesouhlasí s odkazem na výše uvedený rozsudek Komise v. AssiDomän Kraft Products a další, ve kterém soud potvrdil relativní účinky zrušujícího rozsudku. Princip tohoto rozsudku by se neměl použít na rozhodnutí, jako je vyšetřovací opatření, jejichž napadnutí přerušuje či staví běh promlčecí lhůty.

56. Na rozdíl od konečných rozhodnutí by zrušení takových opatření mohlo mít dopad na schopnost Komise vést řízení vůči všem podnikům zapojeným do protiprávního jednání, přestože byla tato opatření formálně určena pouze jednomu podniku. Uplatnění uvedeného rozsudku na stavení běhu promlčecí lhůty by proto narušilo řádné uplatňování práva hospodářské soutěže, zatímco výklad příznávající účinky *erga omnes* by umožnil zajistit jeho užitečný účinek.

57. Komise upřesňuje, že jakmile by společnost napadla vyšetřující opatření, které jí bylo určeno, napadený rozsudek by ji zavazoval pokračovat ve vyšetřování ostatních

zúčastněných podniků a použít v konečném rozhodnutí s rizikem jeho zrušení dokumenty, jejichž legalita by byla nejistá. Vzhledem k tomu, že vůči ostatním podnikům by promlčecí lhůta plynula, nemohla by Komise čekat na ukončení soudního řízení týkajícího se vyšetřujících opatření.

58. Kromě toho Komise uvádí, že napadený rozsudek umožňuje obejít placení pokuty. Podnik, vůči němuž se běh promlčecí lhůty staví, by totiž mohl projít restrukturalizací nebo převést svůj majetek na jinou společnost, čímž by skupině umožnil vyhnout se zaplacení pokuty.

59. Společnosti ProfilARBED a TradeARBED jsou toho názoru, že rozdílné znění dvou článků, které stojí vedle sebe v rámci jednoho rozhodnutí, lze vykládat pouze jako výraz úmyslného a vědomého rozhodnutí zákonodárce odlišit účinky přerušení a stavení běhu promlčecí lhůty.

60. Smyslem úpravy promlčení není zaručit Komisi právo sankcionovat, ale za použití zásady právní jistoty po uplynutí určité doby chránit před takovými sankcemi právní subjekty. Poněvadž představuje výjimku z obecné právní zásady, mělo by být přerušeno a stavení běhu promlčecí lhůty, jak zdůraznil

27 — Připomínám, že se jedná o nařízení o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (viz poznámka pod čarou 9).

i Soud, vykládáno restriktivně a tedy ve prospěch podniku.

61. V tomto směru společnosti ProfilARBED a TradeARBED uvádí, že počáteční rozhodnutí se týkalo pouze společnosti ARBED, z čehož dovozují, že ve vztahu k nim není napadnutelným aktem. Ačkoli by nebylo nutné vyslovit se k povaze *erga omnes* článku 3 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 6 nařízení č. 1//2003, vyplývalo by z toho, že podmínky pro uplatnění stavení běhu promlčecí lhůty ve vztahu k nim nejsou naplněny.

62. I za předpokladu, že by počáteční rozhodnutí bylo ve vztahu k nim napadnutelným aktem, společnosti ProfilARBED a TradeARBED jsou toho názoru, že účinky *inter partes* soudních řízení brání tomu, aby měla žaloba podaná společností ARBED dopad na jejich situaci. Společnosti ProfilARBED a TradeARBED jsou dále toho názoru, že vyšetřovací opatření jsou předběžnými akty, které nelze napadnout, a v jejichž případě tedy otázka promlčení nevystává. I kdybychom uvažovali, že vyšetřovací opatření lze napadnout, taková žaloba by neměla za následek přerušování vyšetřování. Komise by měla v jakémkoli okamžiku možnost napravit formální vady. I v takovém případě by nebyl dán důvod k tomu, aby měla úprava stavení běhu promlčecí lhůty účinky *erga omnes*.

63. Co se týče tvrzených možností obházet zaplacení pokuty společností ProfilARBED a TradeARBED poukazují na judikaturu o přičitatelnosti protisoutěžního jednání, která umožňuje přenést odpovědnost za protiprávní jednání na jiný podnik včetně práv vázících se k promlčení.

64. A konečně společnosti ProfilARBED a TradeARBED tvrdí, že se nařízení č. 2988/74 v projednávané věci nepoužije, a jsou toho názoru, že se v souladu se zásadou právní jistoty nelze dovolávat přípravných prací k nařízení, jelikož tyto nebyly zveřejněny a není na ně odkazováno v textu nařízení č. 2988/74.

3. Mé posouzení

65. Před zahájením přezkumu tohoto jediného žalobního důvodu je nutné učinit několik úvodních poznámek k povaze a působnosti úpravy promlčení v rámci soudních řízení v oblasti hospodářské soutěže.

a) Úvodní úvahy

66. Promlčitelnost stíhání je všeobecnou a základní zásadou našeho práva. Lze ji definovat jako příčinu zastavení trestního stíhání z důvodu, že ode dne, kdy k protiprávnímu

jednání došlo, uplynula určitá doba. Uplatňuje se v zásadě na všechna, i ta nejzávažnější, protiprávní jednání s výjimkou zločinů proti lidskosti, které jsou v souladu s mezinárodními závazky nepromlčitelné. Po uplynutí promlčecí lhůty možnost trestního stíhání zaniká a účastníky protiprávního jednání již dále není možné postihnout.

činných v řízení o protiprávním jednání a přispívá k souzení pachatelů protiprávních jednání v přiměřené lhůtě.

67. Institut promlčení směřuje k nastolení sociálního smíru a je reakcí na obecnou potřebu právní jistoty. Ve svém rozsudku ze dne 24. září 2002, Falck a Acciaierie di Bolzano v. Komise²⁸, Soudní dvůr k otázce promlčení potvrdil, že „základní požadavek právní jistoty brání tomu, aby Komise odkládala výkon svých pravomocí na neurčito“, a že promlčecí lhůta musí být stanovena předem, aby splnila svou funkci²⁹. Institut promlčení se klasicky opírá o vícero odůvodnění. Potrestání ztrácí svůj smysl především s postupem času, jelikož újma způsobená veřejnému pořádku protiprávním jednáním se postupně vytrácí. Pokud jde o ochranu zájmů dotčených osob a podniků, je dále po uplynutí určité doby obtížnější uchovat či předložit důkazy o protiprávním jednání. A konečně institut promlčení umožňuje především sankcionovat nečinnost, opomenutí či nedbalost orgánů

68. Co se týče protiprávního jednání v oblasti práva hospodářské soutěže, k promlčení dochází po uplynutí pěti let ode dne, kdy bylo protiprávní jednání ukončeno, a to na základě článku 1 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 1 a 2 nařízení č. 1/2003. Podle článku 2 odst. 1 tohoto rozhodnutí a článku 25 odst. 3 tohoto nařízení může běh promlčecí lhůty přerušit každý úkon učiněný Komisí za účelem šetření nebo postupu souvisejícího s protiprávním jednáním. Tímto přerušením zaniká již uplynulá lhůta a stanoví se počátek běhu nové lhůty. Kromě toho se podle článku 2 odst. 2 uvedeného rozhodnutí a článku 25 odst. 4 uvedeného nařízení zmíněné přerušení běhu promlčecí lhůty vztahuje na všechny podniky, které se „podílely na protiprávním jednání“.

69. Na základě článku 3 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003 může být běh promlčecí lhůty pozastaven po dobu soudního řízení. V tomto případě promlčecí lhůta dočasně neběží.

28 — C-74/00 P a C-75/00 P, Recueil, s. I-7869.

29 — Body 139 a 140. Viz rovněž rozsudek ze dne 2. října 2003, International Power a další v. NALOO (C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P a C-180/01 P, Recueil, s. I-11421, body 106 a 107).

70. A konečně zákonodárce Unie stanoví v článku 2 odst. 3 tohoto rozhodnutí a článku 25 odst. 5 tohoto nařízení, že promlčení nastane nejpozději dnem, kdy uplynula lhůta deseti let, aniž Komise uložila pokutu. Dále však doplňuje, že tato doba se prodlužuje o dobu, po kterou je běh promlčecí lhůty zastaven.

b) K absolutním či relativním účinkům stavení běhu promlčecí lhůty

71. Jak tvrdí Komise a ze stejných důvodů, které byly rozvedeny v rámci výše uvedené věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise, se domnívám, že stavení běhu promlčecí lhůty v průběhu soudního řízení se vztahuje na všechny podniky, které se podílely na protiprávním jednání bez ohledu na to, zda podaly žalobu či nikoli.

72. Nesdílím tudíž postoj, který Soud zaujal v napadeném rozsudku, a to ze tří důvodů.

73. Zprvė tento postoj nezohledňuje objektivní povahu promlčení. Promlčení se totiž váže výlučně na skutkový stav. Má reálný

charakter, který je nezávislý na dotčených osobách. Jakmile zanikne možnost postupu Komise z důvodu promlčení, vztahuje se tento zánik na veškeré skutkové okolnosti případu a je ve prospěch všem účastníkům.

74. Pokud jde o přerušení běhu promlčecí lhůty, toto z článku 2 odst. 2 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003 zjevně vyplývá, jelikož je uvedeno, že přerušení promlčecí lhůty se vztahuje na všechny podniky a sdružení podniků, které se podílely na protiprávním jednání. Znění článku 3 tohoto rozhodnutí a článku 25 odst. 6 tohoto nařízení týkající se stavení běhu promlčecí lhůty je obecnější a tuto otázku nekonkretizuje. Domnívám se nicméně, že jelikož tato otázka není upravena, musí být účinky přerušení a stavení běhu promlčecí lhůty totožné. Oba instituty představují výjimku z promlčení. Jelikož je promlčení objektivní skutečností, musí se přerušení i stavení běhu lhůty použít na samotný skutkový stav. To platí o to víc v případě komplexního, trvajících a zejména kolektivního protiprávního jednání.

75. Zadržé, přístup Soudu má negativní dopad. Relativní účinky stavení mohou ve skutečnosti vyústit v to, že Komise již nebude moci zahájit postup vůči podniku, který byl omylem opomenut, jelikož uplynula promlčecí lhůta k zahájení tohoto postupu.

76. Zatřetí, toto řešení je kritizovatelné při použití na projednávanou věc, pokud vycházíme z předpokladu, že společnost ARBED vzhledem k řídicí pravomoci, kterou má vůči společnosti TradeARBED, tvoří s touto jednou a tutéž hospodářskou jednotku, a musí tudíž nést odpovědnost za protiprávní jednání posledně jmenované. Podle Soudu by vůči společnosti TradeARBED, která se ve skutečnosti dopustila protiprávního jednání, došlo k promlčení, ale nedošlo by k němu ve vztahu ke společnosti, která za toto jednání má nést odpovědnost, tj. vůči společnosti ARBED.

77. Nevidím tudíž ve vztahu k podnikům, které se podílely na protiprávním jednání, důvod zavádět podle mého názoru umělé rozlišení mezi účinky jednoho či druhého institutu.

78. Jsem proto toho názoru, že článek 3 rozhodnutí č. 715/78 a článek 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003 je nutno vykládat v tom smyslu, že se stavení běhu promlčecí lhůty během soudního řízení vztahuje na všechny podniky, které se podílely na protiprávním jednání, bez ohledu na to, zda podaly žalobu či nikoli.

79. V tomto konkrétním případě to znamená, že k promlčení ve vztahu ke společnosti TradeARBED nedošlo, což se mi jeví více v souladu s úpravou přičitatelnosti odpovědnosti za protiprávního jednání, kterou jsem použil v projednávané věci. Rovněž to

znamená, že k promlčení nedošlo ve vztahu ke společnosti ProfilARBED, toto však z předpokladu, že tento podnik lze skutečně považovat za podnik, „který se podílel na protiprávním jednání“³⁰.

80. Vzhledem k těmto skutečnostem jsem toho názoru, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že se stavení běhu promlčecí lhůty vztahuje pouze na podnik, který podal žalobu, tj. na společnost ARBED.

81. S přihlédnutím k těmto skutečnostem navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl, že tento jediný žalobní důvod vycházející z nesprávného výkladu úpravy stavení běhu promlčecí lhůty je opodstatněný.

c) Závěry

82. S přihlédnutím k uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr vyhověl kasačnímu oprávněnému prostředku podanému Komisí ve věci C-216/09P a zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že se stavení běhu promlčecí lhůty vztahuje pouze na společnost ARBED.

83. V souladu s písemnostmi předloženými účastnicemi navrhuji Soudnímu dvoru, aby spojil řízení o vzájemném kasačním oprávněném prostředku podaném

30 — Viz mé úvahy v bodech 224 až 235 tohoto stanoviska.

společnostmi ProfilARBED a TradeARBED ve věci C-216/09 P s řízením o hlavním kasačním opravném prostředku podaném společností ARBED ve věci C-201/09 P.

rozhodnutí, z nesprávného použití úpravy přičitatelnosti protisoutěžního jednání v rámci skupiny společností, z nesprávného výkladu pravidel upravujících promlčení a konečně z nesprávného právního posouzení v otázce porušení jejího práva na obhajobu.

VII – K hlavnímu kasačnímu opravnému prostředku podanému společností ARBED (C-201/09 P) a vzájemnému kasačnímu opravnému prostředku podanému společnostmi ProfilARBED a TradeARBED (C-216/09 P)

A – K prvnímu důvodu, vycházejícímu z nedostatku právního základu sporného rozhodnutí

84. Svými opravnými kasačními prostředky společnosti ARBED, ProfilARBED a TradeARBED (dále jen „skupina ARBED“) navrhuje, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek a uložil Komisi náhradu nákladů řízení v obou stupních.

87. Skupina ARBED v podstatě tvrdí, že Komise pozbyla vzhledem k uplynutí platnosti Smlouvy o ESUO k23. červenci 2002 pravomoc sankcionovat porušení čl. 65 UO a že žádný právní předpis nezmocňuje tento orgán k tomu, aby toto ustanovení použil.

85. Ve své kasační odpovědi ke kasačnímu opravnému prostředku podanému společností ARBED a v replice na vzájemný kasační opravný prostředek podaný společnostmi ProfilARBED a TradeARBED Komise navrhuje Soudnímu dvoru, aby zamítl tyto kasační prostředky a uložil skupině ARBED náhradu nákladů řízení.

1. Hlavní argumenty účastnic řízení

86. Skupina ARBED uplatňuje čtyři v podstatě totožné důvody³¹. Tyto důvody vychází z nedostatku právního základu sporného

88. První důvod je rozdělen na tři části, z nichž první vychází z porušení čl. 97 UO, druhá z porušení nařízení č. 1/2003 a třetí z porušení povinnosti uvést odůvodnění.

31 — Viz body 58, 83, 117 a 133 vzájemného opravného kasačního prostředku podaného společnostmi ProfilARBED a TradeARBED v rámci jejich kasační odpovědi na kasační opravný prostředek podaný Komisí (C-216/09 P).

a) K první části vycházející z porušení článku 97 UO

89. Skupina ARBED uvádí, že podle článku 97 UO uplynula doba platnosti Smlouvy o ESUO ke 23. červenci 2002 a že sporné rozhodnutí založené na článku 65 UO bylo přijato 8. listopadu 2006. Rozhodnutím, že dotčené protiprávní jednání je správně stíháno na základě čl. 65 UO, Soud porušil článek 97 UO a neodpověděl na argumenty skupiny ARBED ohledně nedostatku právního základu.

90. Podle skupiny ARBED se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když dospěl k závěru, že smlouvy Společenství zavedly jednotný právní řád. Podle článku 305 odst. 1 ES představuje Smlouva o ESUO zvláštní režim, který se odchyluje od obecných pravidel stanovených Smlouvou o ES, a přechod z právního rámce Smlouvy o ESUO do rámce Smlouvy o ES od 24. července 2002 přinesl změnu právních základů, postupů a použitelných hmotněprávních norem. Povinnost orgánů vykládat rozličné smlouvy soudržným způsobem by se měla projevat jen v dodržování omezení stanovených samotnými smlouvami, a neměla by tudíž orgány vést k tomu, že použijí ustanovení smlouvy, které zaniklo k 23. červenci 2002, i po tomto datu.

91. Rozsudky ve věcech Klomp³² a Lucchini³³, na které se Soud odvolává, aby podložil své odůvodnění, na tomto závěru nic nemění. Prvně uvedený rozsudek se totiž týkal změny primárního práva Společenství provedené na základě Smlouvy o jednotných orgánech, a nikoli v důsledku uplynutí doby platnosti smlouvy a druhý rozsudek se týkal rozhodnutí vydaného na základě Smlouvy o ESUO před, a nikoli po uplynutí doby její platnosti.

92. Komise zpochybňuje tyto argumenty. Trvá zejména na jednotném charakteru právního řádu vytvořeného smlouvami o ES, ESUO a Euratomu. Pro tento právní řád jsou charakteristické společné cíle, subjekty, normy a řízení i společné orgány. Články 65 UO a 81 ES konkrétně oba upravovaly pravomoc Komise pod dohledem Soudního dvora. Komise rovněž uvádí, že podle judikatury tvoří smlouvy o ESUO a ES nedílnou součást práva Společenství, při jehož uplatňování je třeba vyhnout se vzájemným rozporům a smlouvy o ESUO a Euratomu je třeba vykládat na základě společných zásad s odkazem na Smlouvu o ES. Ve své judikatuře totiž Soudní dvůr zastává názor, že hmotněprávní normy zakazující kartelové dohody ve smlouvách o ESUO a ES jsou v zásadě rovnocenné,

32 — Rozsudek ze dne 25. února 1969 (23/68, Recueil, s. 43).

33 — Rozsudek ze dne 18. července 2007 (C-119/05, Sb. rozh. s. I-6199).

a použil judikaturu ke čl. 81 ES i ve vztahu k článku 65 odst. 1 UO.

ustanovení z hlediska *ratione temporis* využít obecně uznávané výkladové zásady s přihlédnutím k jejich účelu a kontextu.

93. Pokud jde o článek 305 odst. 1 ES, soudy Unie vždy zastávaly názor, že Smlouva o ESUO představuje v rámci jednotného právního řádu *lex specialis* pro svou zvláštní oblast a že Smlouvu o ES lze pro otázky, které nejsou předmětem ustanovení Smlouvy o ESUO, použít jako *lex generalis* na výrobky spadající do působnosti Smlouvy o ESUO. Jelikož byla Smlouva o ES k dispozici jako subsidiární režim po celou dobu platnosti Smlouvy o ESUO, měla by po uplynutí doby její platnosti vystoupit „do popředí“ i pro tuto zvláštní oblast. V kartelovém právu konkrétně by zákazy a sankce upravené v článku 65 UO měly bez přerušení přejít pod úpravu zákazů a sankcí v článku 81 ES.

95. Podle této úpravy se dle názoru Komise na skutkové okolnosti, vůči kterým zákaz směřuje, použije hmotné právo platné v okamžiku protiprávního jednání. Skutečnost, že čl. 65 odst. 1 UO měl přednost před článkem 81 ES, i když dotčené protiprávní jednání ze stejného důvodu porušovalo článek 81 ES, by svědčila ve prospěch nepřerušené represivní pravomoci Komise. I když podle jejího názoru sankce, které lze v současnosti uložit, spadají do působnosti článků 81 ES a 23 nařízení č. 1/2003, zásada *lex mitior* musí být přesto brána v úvahu vzhledem k článku 65 odst. 5 UO.

94. Komise je toho názoru, že z toho, že Smlouva o ESUO pozbyla platnosti, aniž upravila přechodný režim v záležitostech kartelových dohod, nelze dovozovat, že členské státy chtěly vyloučit kartelové dohody uskutečněné za doby platnosti Smlouvy o ESUO z působnosti článku 65 UO pouze z toho důvodu, že k jejich odhalení či stíhání došlo až po uplynutí doby její platnosti. V případě přechodu založeného na primárním právu totiž přechodný režim právní úpravy není potřebný, jelikož v souladu s judikaturou Soudního dvora postačuje za účelem určení působnosti

96. Komise zdůrazňuje, že nedostatek pravomoci pro vedení stíhání a ukládání sankcí by zbavil článek 65 odst. 1 UO, který je základem a pro splnění úloh Společenství nepostradatelným ustanovením práva Společenství, jeho užitečného účinku, jelikož by neodůvodněně amnestoval jednání, ke kterým došlo a která byla zakázána v době platnosti Smlouvy o ESUO. Stíhání by nemohly vést ani členské státy. Taková překážka by navíc porušovala základní zásadu, podle které musí být po ukončení soudního řízení umožněno řízení obnovit v bodě, kde došlo k procesnímu pochybení. Podle Komise však nic nenasvědčuje tomu, že si členské státy přály

takovou amnestií a narušení kontinuity v oblasti, ve které se vždy předpokládala společná politika.

jelikož orgány jsou v rámci každé smlouvy oprávněny vykonávat pouze ty pravomoci, které jim byly touto smlouvou svěřeny.

b) K druhé části vycházející z porušení nařízení č. 1/2003

97. Skupina ARBED je toho názoru, že založením pravomoci Komise na základě nařízení č. 1/2003 se Soud dopustil zneužití pravomoci a nevyjádřil se k jejím argumentům. Uvádí, že toto nařízení bylo přijato po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO a tvrdí, že s ohledem na jeho článek 4 a při neexistenci jakékoli zmínky o Smlouvě o ESUO dává toto nařízení Komisi pravomoc stíhat pouze protiprávní jednání porušující články 81 ES a 82 ES.

98. I kdyby nařízení č. 1/2003 svěřovalo Komisi pravomoc sankcionovat porušení článku 65 odst. 1 UO, porušovalo by Smlouvu o ESUO, jelikož bylo přijato pouze na základě Smlouvy o ES a pozměňovalo by tímto Smlouvu o ESUO. Z judikatury totiž vyplývá, že výklad hmotněprávních ustanovení jednotlivých smluv soudržným způsobem nemá žádný dopad na pravomoci přiznané jednotlivým orgánům v jednotlivých smlouvách,

99. Podle skupiny ARBED by přístup Soudu na jedné straně vedl k tomu, že by Radě přiznal pravomoc rozhodovat o tom, které orgány jsou příslušné k provádění článku 65 UO, zatímco této pravomoci využili tvůrci Smlouvy o ESUO, a na druhé straně by změnil povahu pravomoci přiznané Komisi ve Smlouvě o ESUO, jelikož tato je podle čl. 65 UO výlučná, zatímco podle nařízení č. 1/2003 je sdílená s pravomocí vnitrostátních orgánů hospodářské soutěže a vnitrostátních soudů.

100. Výklad Soudu týkající se časové působnosti právní úpravy tudíž narušuje pravidla hierarchie norem a právní identitu, která je vlastní každé smlouvě. Soud mimoto zaměnil procesní normu, hmotněprávní normu a svěřením pravomoci. Z judikatury vyplývá, že otázka pravomoci orgánu předchází otázce, jaké hmotněprávní a procesní normy se použijí, a že právní základ zmocňující instituci

Společenství k přijetí aktu musí být platný v okamžiku jeho přijetí.

101. Komise je toho názoru, že správně založila sporné rozhodnutí na článku 65 odst. 1 UO, jelikož k protiprávnímu jednání došlo za jeho platnosti a tato smlouva měla přednost před Smlouvou o ES. Poněvadž toto ustanovení stanovovalo v okamžiku protiprávního jednání zákaz a článek 81 ES upravuje tentýž zákaz, zásada *nulla poena sine lege* nebyla porušena.

102. Komise uvádí, že v rámci jednotného právního řádu a na základě nepřerušného přenosu pravomoci po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO spadá pravomoc sankcionovat protiprávní jednání a použitelné řízení do působnosti článků 81 ES a 23 nařízení č. 1/2003. Posledně jmenovaný článek se použije na protiprávní jednání, ke kterým došlo v době platnosti Smlouvy o ESUO a která jsou v rozporu s článkem 81 ES, jakožto *lex generalis* použitelným subsidiárně, i v rozporu s článkem 65 UO, jakožto *lex specialis* s rovnocenným obsahem. Odkaz v čl. 23 nařízení č. 1/2003 na čl. 81 ES v sobě vzhledem ke vztahu speciality zahrnuje i čl. 65 Smlouvy o ESUO.

103. Podle názoru Komise je ostatně tento postup v souladu se zásadou, podle které se na probíhající řízení použijí procesní normy účinné v daném okamžiku. Podle této zásady se řízení o určení existence protiprávního

jednání a o uložení sankce v ocelářském odvětví řídí po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO sekundárním právem ke Smlouvě o ES, aniž to ovlivní použití hmotněprávního zákazu podle článku 65 odst. 1 UO na probíhající řízení.

104. Komise poukazuje mimo jiné na rozsudky Soudního dvora ze dne 7. září 1999, De Haan³⁴ a Soudu ze dne 19. září 2006, Luccchini v. Komise³⁵, na podporu svého tvrzení, že může a musí spojit aktuálně použitelné procesní normy s hmotným právem platným a účinným v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu jednání.

105. A konečně Komise za těchto okolností zastává názor, že členské státy na ni nemusely výslovně delegovat pravomoc stíhat po 23. červenci 2002 protiprávní jednání spadající do oblasti Smlouvy o ESUO a že nic nenasvědčuje jejich nesouhlasu s takovou delegací. Zdůrazňuje, že důsledky uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO byly předmětem intenzivních diskuzí v rámci Rady, Evropského parlamentu a Komise po více než 10 let a že přechodná ustanovení byla zavedena, jakmile se to jevilo nezbytným.

34 — C-61/98, Recueil, s. I-5003, body 14 a 48.

35 — T-166/01, Recueil, s. II-2875, bod 142.

c) Ke třetí části vycházející z porušení povinnosti odůvodnění

106. Skupina ARBED tvrdí, že posouzení Soudu ohledně platnosti právního základu trpí nedostatkem odůvodnění. Zastává názor, že Soud se nijak nevypořádal s argumenty přednesenými v rámci řízení o žalobě na neplatnost.

2. Mé posouzení

a) K první a druhé části vycházející z porušení článku 97 UO a porušení nařízení č. 1/2003

107. První dvě části prvního důvodu je třeba zkoumat společně. Těmito dvěma částmi skupina ARBED v podstatě navrhuje, aby se Soudní dvůr vyjádřil k otázce, zda po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO může Komise konstatovat a sankcionovat porušení článku 65 odst. 1 UO, svou pravomoc přitom zakládá na ustanoveních nařízení č. 1/2003, které je pro připomenutí prováděcím nařízením k článku 81 ES.

108. Tato otázka je v podstatě totožná s otázkou položenou v rámci kasačního opravného prostředku podaného proti výše uvedenému rozsudku ve věci ThyssenKrupp Stainless v. Komise, který Soudní dvůr v současnosti projednává (C-352/09 P) a ke kterému též přednesu stanovisko.

109. V projednávané věci, stejně jako ve věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise výše, Komise využila spojení norem hmotného a procesního práva vyplývajícího ze smluv o ESUO a ES³⁶, aby postihla porušení článku 65 odst. 1 UO po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO. Komise při konstatování protiprávního jednání vycházela z článku 7 odst. 1 nařízení č. 1/2003. Mimoto se pro účely uložení pokuty dotčeným podnikům opírala o čl. 23 odst. 2 tohoto nařízení. V obou případech nicméně Komise vyčíslila částku této pokuty nikoli s odkazem na způsob výpočtu stanovený v posledně uvedeném ustanovení, ale na způsob stanovený v článku 65 odst. 5 UO, a to podle zásady *lex mitior*³⁷.

110. Jelikož bylo toto spojení použito Komisí v těchto dvou věcech ve stejném významu a Soud přistoupil v podstatě k totožnému přezkumu legality, mé vývoody se shodují s těmi

36 — Komise jednala stejným způsobem v rozhodnutí týkajícím se poskytnutí státních podpor [viz rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. září 2007, *González y Díez v. Komise* (T-25/04, Sb. rozh. s. II-3121)].

37 — Viz body 473 až 479 odůvodnění sporného rozhodnutí.

ve stanovisku k výše uvedené věci Thyssen-Krupp Nirosta v. Komise.

tuto situaci. Bod 31 odůvodnění tohoto sdělení stanoví následující:

111. Komise přijala zmiňované spojení, jelikož neexistuje přechodné ustanovení, které by jí umožnilo konstatovat a trestat porušení článku 65 odst. 1 UO po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO. Pokud tedy z důvodu opožděného zjištění protisoutěžních jednání či z důvodu zrušení prvního rozhodnutí, jako v projednávaném případě, nepřijala rozhodnutí před uplynutím doby platnosti zmíněné smlouvy, žádá úprava jí neumožňuje zajistit dodržování práv a povinností vyplývajících z uvedeného ustanovení.

112. Dále ani jedno z obou nařízení, tj. nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962³⁸ či nařízení č. 1/2003, kterými se provádí pravidla hospodářské soutěže v rámci Společenství, nezohledňuje situace nastalé za platnosti Smlouvy o ESUO. Pouze sdělení Komise týkající se určitých aspektů nakládání s případy hospodářské soutěže, které vyplývají z ukončení platnosti Smlouvy o ESUO³⁹, uvažuje

„Jestliže Komise, v rámci uplatňování pravidel hospodářské soutěže Společenství na dohody, konstatuje, že došlo k protiprávnímu jednání v oblasti spadající do působnosti Smlouvy o ESUO, je použitelným hmotným právem, bez ohledu na dobu uvedeného uplatnění, právo platné v době, kdy došlo ke skutečným naplňujícím znaky protiprávního jednání. Každopádně z procesního hlediska je po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO použitelným právem právo ES [...]“

113. Vzhledem k této mezeře v právní úpravě Komise přijala první řešení, které Soud odmítl v rozsudcích ze dne 25. října 2007, SP v. Komise⁴⁰, Riva Acciaio v. Komise (T-45/03), Feralpi Siderurgica v. Komise (T-77/03) a Ferriere Nord v. Komise (T-94/03). V každém z těchto případů Komise založila svou pravomoc výlučně na ustanoveních Smlouvy o ESUO, ačkoli tato pozbyla platnosti. V rozhodnutí přijatém dne 17. prosince 2002 vůči společnosti Ferrier Nord SpA Komise též při konstatování porušení článku 65 odst. 1 UO vycházela z článku 65 odst. 4 UO a při uložení pokuty podniku z článku 65 odst. 5 UO.

38 — První nařízení, kterým se provádí články [81] a [82] smlouvy (Úř. věst. 13, 1962, s. 204).

39 — Úř. věst. C 152, 2002, s. 5.

40 — T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 a T-98/03, Sb. rozh. s. II-4331.

114. Soud všechna tato rozhodnutí zrušil pro nedostatek pravomoci. Připomenul zejména, že v souladu s judikaturou Soudního dvora⁴¹ musí být ustanovení, které je právním základem aktu a které opravňuje orgán Společenství k přijetí dotčeného aktu, platné v okamžiku přijetí uvedeného aktu.

115. V žádném z uvedených případů Komise nepodala kasační opravný prostředek.

116. V projednávané věci a současně ve výše uvedené věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise tedy Komise navrhuje nové řešení spočívající v tom, že své rozhodnutí zakládá na spojení hmotného práva vycházejícího ze Smlouvy o ESUO a procesního práva vyplývajícího ze Smlouvy o ES platného v okamžiku přijetí sporného rozhodnutí.

117. V napadeném rozsudku Soud potvrdil legalitu tohoto spojení na základě teleologického výkladu pravidel zavedených zákonodárcem Unie. Stejně jako ve zmíněném rozsudku ThyssenKrupp Stainless v. Komise Soud rozdělil své odůvodnění, kterým uznal pravomoc Komise přijmout takové rozhodnutí, do třech

částí. Nejprve v bodech 57 a 58 napadeného rozsudku připomenul povahu a působnost Smlouvy o ESUO v právním řádu Unie. V bodech 59 až 64 tohoto rozsudku se dále Soud při uplatnění výkladových pravidel vytvořených Soudním dvorem opřel o soudržnost a totožnost cílů sledovaných oběma smlouvami. Nakonec v bodech 65 až 68 zmíněného rozsudku Soud ověřil, že Komise jednala v souladu se zásadou legality a zejména se zásadami upravujícími časovou působnost právních předpisů.

118. V tomto stanovisku podporuji stejně jako Soud platnost tohoto právního základu a ubírám se v této souvislosti směrem jeho právních úvah.

119. V právním řádu Unie představovala Smlouva o ESUO zvláštní režim pro ocelářské a uhelné odvětví, který se odchýloval od obecných pravidel stanovených Smlouvou o ES. Vztah mezi těmito dvěma smlouvami byl upraven v článku 305 ES. Toto ustanovení vylučovalo použití Smlouvy o ES a jejího sekundárního práva na zboží spadající do ocelářského a uhelného odvětví pro otázky, jež byly předmětem zvláštní právní úpravy přijaté v rámci Smlouvy o ESUO⁴².

41 — Viz rozsudek ze dne 4. dubna 2000, Komise v. Rada (C-269/97, Recueil, s. I-2257), v němž Soudní dvůr rozhodl, že „akty Společenství musí být přijímány v souladu s ustanoveními smlouvy platnými v okamžiku jejich přijetí“ (bod 45).

42 — Viz rozsudek ze dne 22. dubna 2008, Komise v. Salzgitter (C-408/04 P, Sb. rozh. s. I-2767, bod 88 a citovaná judikatura).

120. Nicméně při neexistenci zvláštních ustanovení se Smlouva o ES a ustanovení přijatá k jejímu provedení vztahovaly na výrobky spadající do působnosti tohoto odvětvového společenství⁴³ a po jeho zániku k 23. červenci 2002 se obecná působnost Smlouvy o ES rozšířila o odvětví, která byla původně upravena Smlouvou o ESUO.

121. Tato návaznost právního rámce Smlouvy o ES na právní rámec Smlouvy o ESUO spadá do kontextu „funkční“ jednoty těchto dvou společenství⁴⁴. Soudní dvůr velmi brzo uznal existenci jednotného právního řádu⁴⁵. Rovněž připustil existenci kontinuity právního řádu, v jehož rámci musela být, nevyjádřil-li se zákonodárce Unie v opačném smyslu, zajištěna kontinuita právních struktur pro případ změny právní úpravy⁴⁶.

122. Rozsudky ve věci Bussenii⁴⁷ a již zmíněné věci Lucchini ilustrují způsob, jímž Soudní dvůr pojímá tuto funkční jednotu mezi oběma smlouvami. Tyto dvě věci se týkaly pravomoci Soudního dvora rozhodovat v rámci řízení o předběžné otázce týkající se výkladu ustanovení Smlouvy o ESUO.

123. První věc se týkala situace, kdy tato pravomoc nebyla v článku 41 UO výslovně upravena na rozdíl od ustanovení článku 234 ES. Aby překlenul tuto mezeru, šel Soudní dvůr nad rámec odlišností ve znění obou ustanovení a opřel se o společné cíle, které tato ustanovení sledují, a o účel a soudržnost smluv. Uvedl rovněž, že „by odporovalo [tomuto] účelu a [této] soudržnosti [...], aby v otázce pravidel vycházejících ze smluv o [ES] a ESAE měl Soudní dvůr poslední slovo, pokud jde o stanovení jejich smyslu a působnosti [...], zatímco v otázce norem pojících se ke Smlouvě o ESUO by tato pravomoc příslušela pouze různým vnitrostátním soudům, jejichž výklad se může lišit, a Soudní dvůr [...] by neměl pravomoc k zajištění jednotného výkladu těchto norem“^{48, 49}.

124. Soudní dvůr následně použil tuto argumentaci ve zmíněné věci Lucchini. Ta se týkala situace, kdy Soudní dvůr pozbyl z důvodu uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO pravomoc rozhodovat v řízeních o předběžné otázce týkajících se výkladu a použití zmíněné smlouvy. Soudní dvůr připustil, že článek 41 UO již nelze nadále použít, a dospěl k závěru, že by odporovalo účelu a soudržnosti smluv a rovněž se neslučovalo s kontinuitou právního řádu Společenství, aby Soudní dvůr neměl pravomoc k zajištění jednotného výkladu

43 — Viz rozsudek ze dne 2. května 1996, Hopkins a další (C-18/94, Recueil, s. I-2281, bod 14 a citovaná judikatura).

44 — Rozsudek ze dne 15. července 1960, Campolongo v. Vysoký úřad (27/59 a 39/59, Recueil, s. 795, 824).

45 — Viz posudek 1/91 ze dne 14. prosince 1991 (Recueil, s. I-6079, bod 21).

46 — Výše uvedený rozsudek Klomp (bod 13).

47 — Rozsudek ze dne 22. února 1990 (C-221/88, Recueil, s. I-495, body 8 až 16).

48 — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

49 — Výše uvedený rozsudek Bussenii (bod 16).

norem pojících se ke Smlouvě o ESUO, které mají účinky i poté, co uplynula doba platnosti této smlouvy⁵⁰.

jednoduše pokračoval v rámci Smlouvy o ES. Článek 65 odst. 1 UO a článek 81 odst. 1 ES mimoto chrání stejné právní zájmy. Pokud jde o opatření, obě tato ustanovení vycházejí ze stejných předpokladů⁵² a jejich provádění přísluší stejnému orgánu, tj. Komisi.

125. Na základě této judikatury Soud podle mého názoru přiznal Komisi spornou pravomoc. Kromě odlišných znění článku 65 odst. 1 UO a čl. 81 ES Soud zdůraznil, že tato dvě ustanovení sledují stejné cíle⁵¹ a soudy Unie je vykládají stejným způsobem.

126. Znění článku 65 odst. 1 UO a článku 81 odst. 1 ES totiž postačují k prokázání, že členské státy zamýšlely zakotvit stejná pravidla a stejnou oblast působnosti Společenství. Přes odlišnosti v jejich znění vyjadřují obě ustanovení stejné potřeby, a to vytvořit společný trh, na kterém existuje zdravá a účinná hospodářská soutěž, a zakotvit za tímto účelem zákaz dohod, jejichž účelem či výsledkem je narušení obvyklého fungování hospodářské soutěže. Jak konstatoval Soud, běh nenarušené hospodářské soutěže v ocelářském a uhelném odvětví tedy nebyl přerušen z důvodu uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO, ale

127. Za těchto podmínek a s výhradou dodržení zásad upravujících časovou působnost právního předpisu se jeví, že Soud mohl správně učinit závěr, že kontinuita právního řádu Společenství a cílů, které řídí jeho fungování, vyžaduje, aby Evropské společenství, jakožto nástupce Evropského společenství uhlí a oceli, zaručilo v případě situací, které vznikly za platnosti Smlouvy o ESUO, dodržování práv a povinností, které z této smlouvy vyplývají pro členské státy i jednotlivce⁵³. Přípuštění, že by Společenství po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO takovou pravomoc pozbylo, by podle mého názoru odporovalo účelu a soudržnosti smluv

50 — Výše uvedený rozsudek Lucchini (bod 41).

51 — Bod 61 napadeného rozsudku.

52 — V tomto ohledu je zajímavé poznamenat, že v souladu s pokyny zavedenými v roce 1998 zákonodárcem Unie, je výpočet pokuty uložené podniku, který porušil článek 65 odst. 1 UO nebo článek 81 odst. 1 ES, založen na kritériích zavedených v rámci Smlouvy o ES, tedy na závažnosti a době trvání protiprávního jednání [viz pokyny pro výpočet pokut uložených na základě článku 15 odst. 2 nařízení č. 17 a článku 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. C 9, s. 3)].

53 — Bod 63 napadeného rozsudku.

zamýšlené zákonodárcem Unie a neslučovalo by se s kontinuitou právního řádu Společenství uznanou Soudním dvorem.

v případě výslovného záměru zákonodárce Unie⁵⁵. Zmíněné pravidlo umožňuje zaručit právní jistotu jednotlivců, kterým musí být jednoduše umožněno poznat hranice jejich osobní svobody, aniž jsou ve svých očekávaných následně překvapeni právním předpisem se zpětnou účinností.

128. Tento výklad lze samozřejmě přijmout jen tehdy, když Společenství, které je v daném případě zastoupeno Komisí, jedná v souladu s obecnými zásadami upravujícími časovou působnost právního předpisu⁵⁴. Jde o následující zásady zmíněné Soudem v bodě 65 napadeného rozsudku.

131. Takové pravidlo vyplývá ze zásady legality trestných činů a trestů zakotvené v článku 49 odst. 1 Listiny a rovněž ze článku 7 odst. 1 EÚLP.

129. O procesních normách se má obecně za to, že se uplatní na všechny spory projednávané v době, kdy tyto normy vstupují v platnost. Jinými slovy je Komise povinna stíhat protiprávní jednání, ke kterým došlo za platnosti Smlouvy o ESUO, ve formách a v řízeních stanovených v ustanoveních, která jsou platná k datu jejího rozhodnutí, tedy podle ustanovení v rámci nařízení č. 1/2003.

132. Článek 49 odst. 1 Listiny stanoví následující:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu. Pokud poté, co již byl trestný čin spáchán, stanoví zákon mírnější trest, uloží se tento mírnější trest.“

130. Toto však neplatí u hmotněprávních norem. Tyto mají zpětnou účinnost jediné

133. Analýza provedená Soudem v bodě 68 napadeného rozsudku je podle mého

54 — Viz rozsudek ze dne 14. února 2008, Varec (C-450/06, Sb. rozh. s. I-581), ve kterém Soudní dvůr připomněl, že procesní normy jsou obecně považovány za použitelné na všechny spory projednávané v okamžiku jejich vstupu v platnost, na rozdíl od hmotněprávních norem, které jsou obvykle vykládány jako v zásadě nepoužitelné na situace, které nastaly před jejich vstupem v platnost (bod 27).

55 — Podle Soudního dvora by se v rámci výjimky z tohoto pravidla mohly hmotněprávní normy vztahovat na situace, ke kterým došlo před jejich vstupem v platnost tehdy, když přezkum jejich znění, cílů a struktury umožňuje přiznat jim takový účinek (rozsudek Varec, výše).

v naprostém souladu s touto zásadou. Článek 65 odst. 1 UO, který definuje protiprávní jednání, je hmotněprávní normou, která je použitelná a která byla Komisí skutečně použita. Sporné rozhodnutí se skutečně týká právní situace, která byla dovršena před uplynutím doby platnosti Smlouvy o ESUO, jelikož tato situace trvala od 1. července 1988 do 16. ledna 1991. Vzhledem k její povaze jakožto *lex specialis* byla Smlouva o ESUO a pravidla přijatá k jejímu provedení jako jediná použitelná na tento typ situací dovršených před vypršením doby její platnosti. A konečně, jak již uvedl Soud, nebylo úmyslem zákonodárce Unie, aby měl článek 81 ES po uplynutí doby platnosti Smlouvy o ESUO zpětnou účinnost.

134. Přijetím sporného rozhodnutí tedy Komise správně postihla jednání, které v okamžiku kdy k němu došlo, představovalo jednání protiprávní. Jelikož k tomuto protiprávnímu jednání došlo v období od 1. července 1988 do 16. ledna 1991, bylo jasně a přesně vymezeno v článku 65 odst. 1 UO. Mimoto bylo uvedené protiprávní jednání postžitelné sankcí jasně vymezenou v článku 65 odst. 5 UO. Podniky byly tudíž v rámci tohoto i prvního řízení vedoucího k přijetí počátečního rozhodnutí dokonce obeznámeny s následky svého jednání.

135. Ohledně procesních norem je známo, že v rámci provádění čl. 81 ES jsou články 7 odst. 1 a 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 od jeho vstupu v platnost k 1. květnu 2004 těmi ustanoveními, jež opravňují Komisi přijímat odsuzující rozhodnutí a sankcionovat podniky, které porušily článek 81 ES. Poněvadž

Soud rozhodl, že jsou tato ustanovení procesními normami, potvrdil tím jejich okamžité uplatnění.

136. V tomto posledním bodě zastávám odlišný názor než Soud. Článek 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003 totiž nejenom opravňuje Komisi k uložení pokuty. Stanoví i výši této pokuty. Za těchto podmínek se domnívám, že toto ustanovení představuje hmotněprávní normu.

137. Jak však jednoznačně vyplývá z bodu 475 odůvodnění sporného rozhodnutí, Komise vyšla z uvedeného ustanovení, aby založila svou sankční pravomoc vůči skupině ARBED. Co se týče výše pokuty, Komise ji na základě zásady *lex mitior* zakotvené v článku 49 odst. 1 Listiny vypočítala podle článku 65 odst. 5 UO, aby byla vůči skupině ARBED uplatněna nejmírnější sankce.

138. Vzhledem k výše uvedenému jsem tedy toho názoru, že se Soud nedopustil právního pochybení, když rozhodl, že Komise mohla v situaci, jako je předmětná situace, vycházet z článku 7 odst. 1 a článku 23 odst. 2 nařízení

č. 1/2003, aby konstatovala a sankcionovala kartelové dohody uskutečněné v odvětví spadajícím do působnosti Smlouvy o ESUO.

pododstavce článku 53 zmíněného statutu a článku 81 jednacího řádu Soudu.

139. Přesto musím uvést, že na rozdíl od toho, co Soud uvedl v bodě 64 napadeného rozsudku, byla Komise oprávněna takto jednat nikoli po 23. červenci 2002, což je datum, kdy Smlouva o ESUO pozbyla platnosti, ale od 1. května 2004, což je datum, kdy nařízení č. 1/2003 vstoupilo v platnost.

140. Tato chyba, ke které došlo i ve výše uvedeném rozsudku ThyssenKrupp Stainless v. Komise, nicméně nemá na řešení sporu žádný dopad.

141. Vzhledem k uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr zamítl dvě první části prvního důvodu jako neopodstatněné.

b) Ke třetí části prvního důvodu vycházející z nedostatku odůvodnění napadeného rozsudku

142. Povinnost odůvodnit rozsudek vyplývá z článku 36 statutu Soudního dvora, který se na Soud vztahuje na základě prvního

143. Podle ustálené judikatury musí z odůvodnění rozsudku jasně a jednoznačně vyplývat úvahy Soudu, tak aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí rozhodnutí, a Soudní dvůr mohl vykonávat svůj soudní přezkum⁵⁶. Pokud jde o žalobu založenou na článku 230 ES, požadavek uvést odůvodnění znamená, že Soud přezkoumá žalobní důvody směřující ke zrušení, které žalobce uplatňuje, a uvede důvody, jež vedou k zamítnutí důvodu nebo ke zrušení napadeného aktu.

144. Soudní dvůr nicméně v rozsudku Conolly v. Komise⁵⁷ stanovil meze této povinnosti odpovědět na žalobní důvody. Byl toho názoru, že odůvodnění rozsudku musí být posouzeno s ohledem na okolnosti projednávaného případu⁵⁸ a nelze vyžadovat, aby Soud odpověděl „podrobně na každý argument dovolávaný žalobcem, zvláště není-li dostatečně

56 — Rozsudek ze dne 14. října 2010, Deutsche Telekom v. Komise (C-280/08 P, Sb. rozh. s. I-9555, body 130 až 137). Viz rovněž rozsudky ze dne 14. května 1998, Rada v. de Nil a Impens (C-259/96 P, Recueil, s. 2915, body 32 až 23), a ze dne 17. května 2001, IECC v. Komise (C-449/98 P, Recueil, s. I-3875, bod 70), a usnesení předsedy Soudního dvora ze dne 19. července 1995, Komise v. Atlantic Container Line a další [C/149/95 P(R), Recueil, s. I-2165, bod 58]; ze dne 14. října 1996, SCK a FNK v. Komise [C-268/96 P(R), Recueil, s. I-4971, bod 52], a ze dne 25. června 1998, Nizozemské Antily v. Rada [C-159/98 P(R), Recueil, s. I-4147, bod 70].

57 — Rozsudek ze dne 6. března 2001 (C-274/99 P, Recueil, s. I-1611).

58 — Bod 120.

jasný a přesný a není podložen podrobnými důkazními materiály“⁵⁹.

145. S ohledem na tyto skutečnosti se domnívám, že Soud z právního hlediska dostatečně odpověděl na argumenty předložené skupinou ARBED. Správně vysvětlil důvody, kvůli nimž se domníval, že by postup Komise měl být potvrzen. Toto umožnilo skupině ARBED kritizovat konkrétní body jeho analýzy a rovněž Soudnímu dvoru vykonat soudní přezkum tak, jak vyplývá z výše uvedeného výkladu.

146. V této souvislosti jsem toho názoru, že odůvodnění Soudu uvedené v bodech 56 až 69 napadeného rozsudku nemůže být předmětem jakékoli kritiky, a navrhuji, aby Soudní dvůr zamítl třetí část prvního důvodu jako neopodstatněnou.

c) Závěry

147. Vzhledem k uvedeným skutečnostem jsem toho názoru, že první důvod vycházející z nedostatku právního základu sporného rozhodnutí, který je uplatňován v rámci kasačního opravného prostředku

podaného společností ARBED (C-201/09 P), jakož i v rámci vzájemného kasačního opravného prostředku podaného společnostmi TradeARBED a ProfilARBED (C-216/09 P) je neopodstatněný a musí být zamítnut.

B – K druhému důvodu, který vychází z nesprávného použití pravidel upravujících přičitatelnost protisoutěžního jednání ve skupině společností Soudem

148. Druhým důvodem společnosti ARBED a ProfilARBED odmítají nést odpovědnost za protiprávní jednání, ke kterému došlo ze strany dceřiné společnosti TradeARBED.

149. Tento důvod se skládá ze tří částí vycházejících zaprvé z porušení zásady samostatné právní subjektivity právnické osoby, svobody podnikání a osobní odpovědnosti, zadruhé z nesprávného použití judikatury upravující podmínky, za kterých lze protiprávní jednání dceřiné společnosti přičítat její mateřské společnosti, a zatřetí z nesprávného právního posouzení, ke kterému došlo konstatováním, že společnost ARBED ve skutečnosti rozhodujícím způsobem ovlivňuje společnost TradeARBED.

150. Ačkoliv jsou argumenty uplatňované v rámci uvedeného důvodu oběma kasačními opravnými prostředky v podstatě totožné,

⁵⁹ — Bod 121. Viz rovněž rozsudek ze dne 11. září 2003, *Belgie v. Komise* (C-197/99 P, Recueil, s. I-8461, bod 81).

sledují odlišné cíle v závislosti na tom, zda je uplatňuje společnost ARBED či ProfilARBED. V rámci přezkumu těchto argumentů je proto třeba odlišit příslušnou situaci těchto podniků.

skutečný výkon rozhodujícího vlivu mateřské společnosti na dceřinou společnost jinými skutečnostmi.

1. Hlavní argumenty účastnic řízení

b) K první části vycházející z porušení zásady samostatné právní subjektivity právnické osoby, svobody podnikání a osobní odpovědnosti

a) K námitce nepřípustnosti uplatňované Komisí ve věci C-201/09 P

153. Na podporu první části druhého důvodu skupina ARBED uvádí tři výtky.

151. Komise ve svých podáních tvrdí, že druhý důvod je nepřipustný v rozsahu, ve kterém se ho dovolává společnost ARBED. Jeho cílem je totiž zpochybnit přičitatelnost protiprávního jednání vůči společnosti ProfilARBED, zatímco tato společnost není účastnicí řízení ve věci C-201/09 P.

154. Svou první výtka skupina ARBED tvrdí, že Soud v projednávané věci nesprávně použil pojem „podnik“ zavedený v právu hospodářské soutěže. Pokud by na základě tohoto pojmu mohly právně oddělené podniky tvořit jednu a tutéž hospodářskou jednotku, Komise by uvedený pojem použila jediné za účelem vyloučit použití článku 81 ES na dohody uzavřené v rámci skupiny a použití právní úpravy spojování podniků na akvizice v rámci skupiny.

152. Komise v každém případě tvrdí, že tento důvod je neúčinný. Společnost ARBED se totiž spokojila se zpochybněním, že se na tuto věc uplatní domněnka skutečné kontroly vyplývající z judikatury. Nekritizovala body 96 až 98 napadeného rozsudku, ve kterých Soud konstatoval, že Komise prokázala

155. Svou druhou výtka skupina ARBED tvrdí, že přičtením odpovědnosti za protiprávní jednání společnosti TradeARBED společnostem ARBED a ProfilARBED Soud porušil zásadu samostatné právní subjektivity právnické osoby, a to konkrétně dceřině společnosti v rámci skupiny společností. Na základě této zásady je dceřiná společnost, která má oddělenou právní subjektivitu, plně

způsobila k právním úkonům, a měla by proto odpovídat za svá jednání, i když je 100 % ovládnána mateřskou společností. Uvedená zásada představuje jeden ze základních kamenů práva obchodních společností.

společnosti ProfilARBED, jelikož tato nemá na rozdíl od mateřské společnosti možnost vyvrátit domněnku, dle níž má rozhodující vliv. Podle společností ARBED a ProfilARBED lze tento rozpor přirovnat k nedostatku odůvodnění.

156. Jak skupina ARBED uvedla při jednání, Soud porušil zásadu svobody podnikání zakotvenou v článku 16 Listiny⁶⁰ tím, že přičetl celé skupině společností odpovědnost za jednání, kterého se dopustila jediná společnost z této skupiny. Soud nezohlednil právo každé osoby vykonávat hospodářskou činnost v kontextu právnické osoby, jež má vlastní právní subjektivitu a jejíž odpovědnost se omezuje na samotné akty této společnosti.

159. Komise zpochybňuje tyto argumenty. Připomíná především, co v právu hospodářské soutěže zahrnuje pojem „podnik“, a dále věnuje rozsáhlý výklad judikatuře upravující přičitatelnost protisoutěžního jednání v rámci skupiny společností⁶¹.

157. Z toho důvodu Soud rovněž porušil zásadu personality trestu.

158. Ve své třetí výtce společnosti ARBED a ProfilARBED kritizují analýzu Soudu, kterou jim současně přičetl odpovědnost za protiprávní jednání, jehož se dopustil třetí podnik ve skupině, tedy společnost TradeARBED. Toto odůvodnění by totiž způsobilo neodůvodněný rozdíl v zacházení na úkor

160. Mimoto uvádí, že ze zásady samostatné právní subjektivity právnické osoby, jejíž existenci v judikatuře Společenství nezjišťuje, existují početné výjimky (například hospodářské nástupnictví mezi podniky). Uvádí nicméně, že tato zásada může být nezbytná pro určení adresáta odsuzujícího rozhodnutí nebo právnické osoby, které nese odpovědnost za protiprávní jednání.

60 — Toto ustanovení uvádí, že „[s]voboda podnikání se uznává v souladu s právem Unie a vnitrostátními zákony a zvyklostmi.“ Pokrývá rozličné svobody jako svobodu vykonávat hospodářskou a obchodní činnost a svobodu hospodářské soutěže.

61 — Viz body 57 až 58 kasační odpovědi Komise ve věci C-201/09P a body 52 až 80 její repliky ve věci C-216/09P.

c) K druhé části vycházející z nesprávného použití judikatury upravující podmínky, za kterých lze protiprávní jednání dceřiné společnosti přičíst její mateřské společnosti

161. Na podporu druhé části druhého důvodu skupina ARBED vznáší kritiku vůči závěrům Soudu v bodech 89 a 90 napadeného rozsudku, podle nichž pro mateřskou společnost, která vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti, platí domněnka, že rozhodujícím způsobem ovlivňuje jednání této dceřiné společnosti, a musí proto nést odpovědnost za protisoutěžní jednání, kterého se tato mohla dopustit. Skupina ARBED v tomto ohledu vznáší dvě výtky.

162. V první výtce vyslovuje názor, že Soud porušil „obecné právní zásady“. Skupina ARBED především poukazuje na zásadu samostatné právní subjektivity právnické osoby uplatňované v rámci první části. S poukazem na zásadu personality trestu se dále dovolává rozsudku ze dne 4. července 2006, Hoek Loos v. Komise⁶². V tomto rozsudku Soud rozhodl, že dodržování této zásady vyžaduje, aby Komise prokázala, že každému z podniků, kterým je určeno oznámení námitek, je možné adresovat konkrétní výhrady⁶³.

163. Ve druhé výtce skupina ARBED tvrdí, že rozsudky, na něž se Soud odvolává, neumožňují podpořit jeho závěry.

164. Rozsudek ze dne 25. října 1983, AEG-Telefunken v. Komise⁶⁴, není relevantní, jelikož se Soudní dvůr v této věci vyslovil k důkazu o podílu mateřské společnosti na protiprávním jednání, a nikoli k možnosti přičítat protiprávní jednání dceřiné společnosti její mateřské společnosti. Mimoto měly v uvedené věci dceřiná a mateřská společnost totožné statutární orgány na rozdíl od situace v projednávané věci.

165. Dále v rozsudku ze dne 16. listopadu 2000, Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise⁶⁵, Soudní dvůr nikdy nepotvrdil, že 100 % kontrola společnosti postačuje k závěru, že mateřská společnost odpovídá za jednání své dceřiné společnosti. Narozdíl od projednávané věci mateřská společnost souhlasila v průběhu správního řízení s převzetím odpovědnosti za jednání své dceřiné společnosti. Navíc v rozhodnutí Komise, které vedlo k vydání tohoto rozsudku, Komise zaujala postup spočívající v tom, že rozhodnutí adresuje mateřské společnosti tehdy, když existují

62 — T-304/02, Sb. rozh. s. II-1887.
63 — Bod 118.

64 — 107/82, Recueil, s. 3151.
65 — C-286/98 P, Recueil, s. I-9925.

výslovné důkazy o podílu této mateřské společnosti na protiprávním jednání.

ARBED považována za podnik, který se podílel na protiprávním jednání. Ať byl tedy rozhodující vliv, který mohla společnost ARBED mít na svou dceřinou společnost, jakýkoli, nezahrnoval žádný pokyn ohledně porušení pravidel hospodářské soutěže.

166. Komise zpochybňuje zejména výklad obou uvedených rozsudků skupinou ARBED.

d) K třetí části vycházející z nesprávného právního posouzení, ke kterému došlo konstatováním, že společnost ARBED má ve skutečnosti rozhodující vliv na společnost TradeARBED

169. Zadruhé skupina ARBED připomíná, že v souladu s uvedenými rozsudky ve věcech AEG-Telefunken v. Komise a Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise, zakládá odpovědnost mateřských společností jejich skutečný podíl na protiprávním jednání.

170. Komise zpochybňuje tyto argumenty.

167. Skupina ARBED kritizuje bod 96 napadeného rozsudku, ve kterém Soud uvedl, že důkazy předložené Komisí potvrdily „nikoli skutečnou materiální účast společnosti ARBED na předmětném protiprávním jednání, ale rozhodují vliv této společnosti na chování společnosti TradeARBED a skutečné uplatňování této moci.“

2. Posouzení druhého důvodu v rozsahu uplatňovaném společností ARBED (C-201/09 P)

168. Zaprvé je toho názoru, že Soud nesprávně potvrdil existenci domněnky o účasti na protiprávním jednání, kterou Komise výslovně vyvrátila. Rovněž mimo rámec své pravomoci nahradil právní posouzení Komise vlastním posouzením a porušil tak zásadu překážky věci rozsouzené pojící se k počátečnímu rozhodnutí a spornému rozhodnutí. V uvedených rozhodnutích totiž Komise dospěla k závěru, že tento vliv nebyl uplatňován takovým způsobem, aby mohla být společnost

171. Pokud jde o společnost ARBED, otázka zní, zda ji lze jako mateřskou společnost společnosti TradeARBED oprávněně činit odpovědnou za jednání posledně jmenované. Soud v napadeném rozsudku poté, co konstatoval, že společnost ARBED vlastní 100 % kapitálu společnosti TradeARBED, předpokládal, že mateřská společnost rozhodujícím způsobem ovlivňuje chování své dceřiné společnosti tak, že lze obě dvě považovat za jeden a týž podnik ve smyslu článku 65 odst. 1 UO a lze je

proto činit společně a nerozdílně odpovědnými za jednání, která jim byla vytčena, přičemž činy společnosti TradeARBED jsou přičitatelné společnosti ARBED⁶⁶.

b) K první části vycházející z porušení zásady samostatné právní subjektivity právnické osoby, svobody podnikání a osobní odpovědnosti

i) K první větce vycházející z nesprávného použití pojmu „podnik“

a) K přípustnosti druhého důvodu

174. Tato větka směřuje proti odůvodnění, které Soud přijal v bodech 87 a 88 napadeného rozsudku:

172. Jak uvádí Komise, je tento důvod nutno odmítnout jako nepřipustný v rozsahu týkajícím se společnosti ProfilARBED, jelikož tato není účastnicí řízení ve věci C-201/09 P. Tato nepřipustnost je však omezena na třetí větku v rámci první části druhého důvodu, kterou se společnost ARBED dovolává neodůvodněného rozdílného zacházení vůči společnosti ProfilARBED.

„87 Je třeba především připomenout, že pojem ‚podnik‘ ve smyslu článku 81 ES zahrnuje hospodářské jednotky, z nichž každá je tvořena jednotnou organizací personálních, hmotných a nehmotných složek, která dlouhodobě sleduje určitý hospodářský cíl a může přispívat ke spáchání protiprávního jednání uvedeného v daném ustanovení [...]

173. S přihlédnutím k těmto skutečnostem navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl, že třetí větka v rámci první části druhého důvodu je nepřipustná.

88 Skutečností, která opravňuje Komisi k adresování rozhodnutí ukládajícího pokuty mateřské společnosti skupiny společností, tedy není ani vztah mezi mateřskou a dceřinou společností, v němž dochází k podněcování k protiprávnímu jednání, a tím spíše ani účast mateřské společnosti na uvedeném protiprávním jednání, ale to, že tvoří jediný podnik ve výše uvedeném smyslu. Právo

66 — Bod 99 napadeného rozsudku.

Společenství totiž v oblasti hospodářské soutěže uznává, že jednotlivé společnosti náležející do téže skupiny tvoří jednu hospodářskou entitu, a tedy podnik ve smyslu článků 81 ES a 82 ES, jestliže dotčené společnosti neurčují své jednání na trhu samostatně [...]“

177. V bodech 87 a 88 napadeného rozsudku tedy Soud použil definici pojmu „podnik“, která vychází z ustálené a rozsáhlé judikatury, což zřejmě společnost ARBED v rámci své první výtky (záměrně) opomenula zmínit.

175. Pojem „podnik“ v právu hospodářské soutěže je autonomním pojmem práva Unie. Tento pojem musí být z hlediska předmětu dotčené dohody chápán jako hospodářská jednotka, třebaže z právního hlediska se tato jednotka skládá z několika fyzických či právnických osob. Tato kvalifikace je tedy nezávislá na způsobu organizace, financování či právní formě zmíněné jednotky a její existenci lze dovodit ze souboru shodujících se okolností⁶⁷.

176. V rámci skupiny společností platí, že formální oddělenost, která vyplývá z oddělené právní subjektivity mateřské společnosti a jejích dceřiných společností, není rozhodující. Rozhodujícím kritériem je existence jednoty v tržním chování těchto společností⁶⁸.

178. V důsledku tohoto výkladu pojmu „podnik“ je vyloučeno použití článku 101 odst. 1 SFEU na dohody uzavřené mezi dceřinou a mateřskou společností, jelikož se nejedná o dohodu „mezi podniky“⁶⁹. Na rozdíl od toho, co společnost ARBED tvrdí na podporu své první výtky, však toto není jediný důsledek. Působí rovněž v dalším smyslu. Již dlouho, od doby rozsudku ve věci Europemballage a Continental Can v. Komise ze dne 21. února 1973⁷⁰, platí, že chování dceřiné společnosti může být přičteno mateřské společnosti, pokud dceřiná společnost samostatně neurčuje své chování na trhu, ale v zásadě uskutečňuje pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které spojují tyto dva právní subjekty⁷¹. V takové situaci zastává Soudní dvůr názor, že mateřská a dceřiná společnost jsou součástí téže hospodářské jednotky, a tudíž vytvářejí jediný podnik⁷².

67 — Viz rozsudky ze dne 12. července 1984, Hydrotherm Gerätebau (170/83, Recueil, s. 2999, bod 11), a ze dne 1. července 2010, Knauf Gips v. Komise (C-407/08 P, Sb. rozh. s. I-6371, body 64 a 65 a citovaná judikatura).

68 — Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. ledna 1995, Viho v. Komise (T-102/92, Recueil, s. II-17, bod 50).

69 — Viz rozsudek ze dne 14. července 1972, Imperial Chemical Industries v. Komise (48/69, Recueil, s. 619, bod 134).

70 — 6/72, Recueil, s. 215.

71 — Bod 15. Viz rovněž rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise uvedený výše (bod 58).

72 — Rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise uvedený výše (bod 59).

179. Jsem toho názoru, že první výtka vycházející z nesprávného použití pojmu „podnik“ v právu hospodářské soutěže je tudíž neopodstatněná.

ii) K druhé výtce vycházející v podstatě z porušení zásady osobní odpovědnosti

180. Na pozadí uplatnění zásad samostatné právní subjektivity právnických osob a svobody podnikání společnost ARBED obhajuje myšlenku, že by společnost TradeARBED měla sama odpovídat za svá jednání, jelikož má samostatnou právní subjektivitu. Je toho názoru, že by neměla nést odpovědnost za protiprávní jednání, jelikož se na něm ve skutečnosti nepodílela. Z tohoto důvodu společnost ARBED dovozuje, že došlo k porušení zásady personality trestu a sankcí. Tuto výtku tudíž přezkoumám z hlediska zásady osobní odpovědnosti a úvodem připomenu její povahu a rozsah.

181. Zásada osobní odpovědnosti tvoří základní záruku vycházející z trestního práva, která omezuje výkon *ius puniendi* veřejnými orgány. Podle této zásady lze trestný čin přičítat pouze jeho pachateli a podle zásady

personality trestu nelze trest uložit jiné osobě než pachateli.

182. Soudní dvůr připustil použití zásady osobní odpovědnosti v případě porušení pravidel hospodářské soutěže z důvodu povahy protiprávního jednání, jakož i povahy a stupně přísnosti souvisejících sankcí⁷³. Jakmile hospodářský subjekt poruší pravidla hospodářské soutěže, má fyzická či právnická osoba, která jej provozuje, v zásadě nést odpovědnost za následky vlastních činů⁷⁴.

183. V oblasti, jako je hospodářská soutěž, se však orgány činné v řízení o protiprávním jednání setkávají s vyhybavými jednáními, pro něž je příznačné nepoctivé chování a jejichž struktura a organizace je komplexní. V rámci skupiny společností může být dceřiná společnost, jež nemá na trhu žádnou samostatnost, pouze „prázdnou schránkou“ a může maskovat totožnost skutečného podněcovatele protisoutěžních dohod. Restrukturalizace, postoupení práv či právní nebo organizační změny skupiny mohou mimoto zakrývat

73 — Rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni, výše (bod 78). Viz rovněž rozsudek ze dne 11. prosince 2007, ETI a další (C-280/06, Sb. rozh. s. I-10893, bod 39 a citovaná judikatura).

74 — Viz v tomto ohledu rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, KNP BT v. Komise (C-248/98 P, Recueil, s. I-9641, bod 71); Cascades v. Komise (C-279/98 P, Recueil, s. 9693, bod 78); Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise uvedený výše (bod 37); SCA Holding v. Komise (C-297/98 P, Recueil, s. I-10101, bod 25), a ETI a další uvedený výše (bod 39 a citovaná judikatura).

pohyby kapitálu, které jsou s to zmařit řádný výkon rozhodnutí Komise⁷⁵.

184. Aby bylo zajištěno účinné prosazování pravidel hospodářské soutěže, Soudní dvůr zohledňuje hospodářskou realitu skupin společností, a to dvěma způsoby.

185. Velmi omezeným způsobem připouští, aby protisoutěžní jednání jedné společnosti bylo přičteno jiné společnosti. Existují dvě eventuality:

- první je případem mateřské společnosti a její dceřiné společnosti, který je v projednávané věci znázorněn vztahy mezi společnostmi ARBED a TradeARBED,
- druhá je případem hospodářského nástupnictví mezi dvěma subjekty patřícími ke stejné hospodářské jednotce, který v projednávané věci znázorňuje vazba mezi společnostmi ARBED a ProfilARBED⁷⁶.

75 — V takové situaci zastává Soudní dvůr názor, že by byl zmařen cíl spočívající v potlačení chování odporujícího pravidlům hospodářské soutěže a v zabránění jeho opětovného výskytu prostřednictvím odrazujících sankcí (viz rozsudek ETI a další uvedený výše, bod 41 a citovaná judikatura).

76 — Společnost ProfilARBED je rovněž dceřinou společností ve 100 % vlastnictví společnosti ARBED.

186. Druhá výtká se týká první eventuality. Aby bylo možné přezkoumat její opodstatněnost, je tedy nejprve nutné ověřit, zda Soud respektoval podmínky stanovené v judikatuře pro přičtení odpovědnosti společnosti ARBED za protiprávní jednání její dceřiné společnosti TradeARBED.

187. K tomuto přezkumu přistoupím v rámci posouzení druhé části druhého důvodu, která se tohoto aspektu výslovně týká. Prokážu v tomto ohledu, že Soud správně použil judikaturu Soudního dvora.

188. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr konstatoval, že Soud neporušil zásadu osobní odpovědnosti, když přičetl společnosti ARBED odpovědnost za protiprávní jednání její dceřiné společnosti TradeARBED. Druhou výtku v rámci první části vycházející z porušení této zásady je tudíž nutno zamítnout jako neopodstatněnou.

iii) Závěry

189. Vzhledem k uvedeným skutečnostem navrhuji Soudnímu dvoru, aby zamítl první část vycházející z porušení zásad samostatné právní subjektivity právnické osoby, svobody

podnikání a osobní odpovědnosti jako zčásti nepřipustnou a zčásti neopodstatněnou.

c) Ke druhé části vycházející z nesprávného použití judikatury upravující podmínky, za kterých lze protiprávní jednání dceřiné společnosti přičítat její mateřské společnosti

190. Na podporu druhé části společnost ARBED v podstatě napadá povahu a rozsah domněnky, podle níž mateřská společnost, jež vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti, rozhodujícím způsobem ovlivňuje její chování, a musí proto nést odpovědnost za protisoutěžní jednání své dceřiné společnosti.

191. Společnost ARBED v tomto kritizuje odůvodnění Soudu prvního stupně [obsažené] v bodech 89 až 91 napadeného rozsudku:

„89 V případě, kdy mateřská společnost 100 % ovládá dceřinou společnost, jež se dopustila protiprávního jednání, platí vyvratitelná domněnka, podle níž má uvedená mateřská společnost skutečný vliv na chování své dceřiné společnosti (rozsudek [...] AEG-Telefunken v. Komise [uvedený výše], bod 50 [...]) a tvoří s touto jediný podnik ve smyslu čl. [101

SFEU] [...]. Mateřské společnosti napadající před soudem Společenství rozhodnutí Komise, kterým jí byla uložena pokuta v důsledku jednání její dceřiné společnosti, tedy přísluší vyvrátit uvedenou domněnku předložením důkazů, které mohou prokázat nezávislost této dceřiné společnosti ([...] rozsudek Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise uvedený výše, bod 29).

90 Žalobkyně mají pravdu, když tvrdí, že Soudní dvůr v bodech 28 a 29 výše citovaného rozsudku Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise uvedl kromě vlastnictví 100 % kapitálu dceřiné společnosti i další okolnosti, jako skutečnost, že mateřská společnost nezpochybnila vliv, který měla na obchodní politiku své dceřiné společnosti a společné zastoupení obou společností v průběhu správního řízení. Uvedené okolnosti však Soudní dvůr uvedl pouze s cílem popsat souhrn skutečností, na kterých Soud [prvního stupně] založil své úvahy, na jejichž základě učinil závěr, že Soud [prvního stupně] nezaložil své rozhodnutí výhradně na vlastnictví veškerého kapitálu dceřiné společnosti její mateřskou společností. Skutečnost, že Soudní dvůr potvrdil posouzení Soudu [prvního stupně] v této věci, tudíž nemůže mít za následek změnu zásady zakotvené v bodě 50 rozsudku AEG-Telefunken v. Komise, bod 49 výše [...].

91. Za těchto podmínek postačuje k potvrzení domněnky, že mateřská společnost má rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti na trhu, když Komise prokáže, že veškerý kapitál dceřiné společnosti je vlastněn její mateřskou společností. Komise následně může považovat mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti, třebaže je konstatováno, že se uvedená mateřská společnost kartelových dohod přímo neúčastnila, s výjimkou situace, kdy tato společnost prokáže, že se její dceřiná společnost na trhu chová samostatně [...].“
192. Ačkoli se domnívám, že rozsah a použití této domněnky zůstává v zásadě sporný, jsem nicméně toho názoru, že analýza Soudu v této otázce není stížena právními vadami.
193. V prvé řadě navrhuji, aby Soudní dvůr nejprve zamítl argument založený na nesprávném výkladu výše uvedeného rozsudku AEG-Telefunken v. Komise. Jak totiž tvrdí Komise, společnost ARBED toto soudní rozhodnutí zjevně nesprávně pochopila. Jako v projednávaném případě se i v této věci mateřská společnost nedopustila žádného činu a šlo o to zjistit, zda ji lze činit odpovědnou za jednání její dceřiné společnosti.
194. Zadruhé je nutné uvést, že výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise potvrzuje zásadu, podle níž je Komise oprávněna přičítat mateřské společnosti protiprávní jednání dceřiné společnosti, jakmile se prokáže, že prvně jmenovaná vlastní veškerý kapitál posledně jmenované.
195. Tato zásada vychází z domněnky, podle níž má mateřská společnost, která vlastní veškerý kapitál své dceřiné společnosti, ve skutečnosti rozhodující vliv na chování této dceřiné společnosti. Předpokládá se tedy, že dceřiná společnost samostatně neurčuje své chování na trhu a uskutečňuje pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností. Mateřská a dceřiná společnost se proto považují za jednu a tutéž hospodářskou jednotku, a vytvářejí tudíž jediný „podnik“ ve smyslu práva hospodářské soutěže, což umožňuje Komisi adresovat mateřské společnosti rozhodnutí ukládající pokuty, aniž by bylo vyžadováno prokázání osobního zapojení se této společnosti do protiprávního jednání.
196. Soudní dvůr připomíná, že jde o vyvratitelnou domněnku, a že mateřská společnost tudíž musí předložit důkazy postačující k prokázání, že její dceřiná společnost jednala na trhu samostatně. Pokud není domněnka vyvrácena, může Komise činit mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti.

197. V poslední řadě Soudní dvůr potvrzuje, že k tomu, aby bylo možné se domnívat, že mateřská společnost má rozhodující vliv na obchodní politiku dceřiné společnosti, je Komise pouze povinna prokázat, že veškerý kapitál dceřiné společnosti je vlastněn její mateřskou společností. Žádná další povinnost Komisi neváže.

198. Soudní dvůr tímto ukončuje odchylování se ve výkladu, jež bylo podníceno výše uvedeným rozsudkem ve věci Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise a jehož využila i společnost ARBED na podporu svého tvrzení. Ve stanovisku předneseném ve věci, která vedla k vydání tohoto rozsudku, byl generální advokát Mischo toho názoru, že pouhé vlastnictví veškerého kapitálu nepostačuje samo o sobě k založení odpovědnosti mateřské společnosti⁷⁷, a ve zmíněném rozsudku Soudní dvůr skutečně uvedl další okolnosti mimo vlastnictví veškerého kapitálu dceřiné společnosti, jež umožní prokázat skutečný výkon rozhodujícího vlivu⁷⁸.

199. Po vydání výše uvedeného rozsudku ve věci Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise tedy otázka zní, zda vlastnictví veškerého kapitálu dceřiné společnosti postačí k založení domněnky příslušnosti ke stejnému „podniku“, anebo je v projednávané věci nutné, jak se zřejmě domnívá společnost ARBED, předložit doplňující důkazy jako takové, jež byly

uvedeny v rámci věci, která vedla k vydání tohoto rozsudku.

200. V rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise uvedeném výše Soudní dvůr ukončil tuto nejistotu a rozhodl, že další okolnosti umožňující prokázat skutečný výkon rozhodujícího vlivu Soudní dvůr „uvedl pouze s cílem popsat souhrn skutečností, na jejichž základě Soud učinil závěr, a nikoli proto, aby podřídil uplatnění domněnky [...] předložení doplňujících důkazů vztahujících se ke skutečnému výkonu vlivu ze strany mateřské společnosti“⁷⁹.

201. Soudní dvůr tímto v bodě 90 napadeného rozsudku potvrzuje výklad Soudem ve výše uvedeném rozsudku ve věci Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise.

202. Vzhledem k těmto skutečnostem lze tedy analýzu uvedenou Soudem v bodech 89 až 91 napadeného rozsudku jen obtížně kritizovat.

203. Uvedené platí tím spíše, že se Soud pro založení odpovědnosti společnosti ARBED

77 — Bod 40.

78 — Body 28 a 29.

79 — Bod 62.

neomezil na uplatnění domněnky vycházející z vlastnictví veškerého kapitálu dceřiné společnosti její mateřskou společností. V bodech 96 až 98 napadeného rozsudku rovněž zmínil existenci doplňujících důkazů, které prokazují, že společnost TradeARBED neuročovala samostatně své chování na trhu s ocelovými nosníky v rámci Společenství⁸⁰.

založit domněnku o skutečném výkonu řídicí pravomoci, jež představuje tichý souhlas s protiprávním jednáním. Podle mého názoru musí Komise předložit další důkazy, jimiž lze prokázat nesamostatnost dceřiné společnosti, a to za účelem ochrany základních práv přiznaných podnikům.

204. S tímto postupem naprosto souhlasím. Ačkoli Soudní dvůr tuto otázku ve skutečnosti řešil v bodě 61 rozsudku ve věci Akzo Nobel a další v. Komise uvedeném výše, zůstávám přesto přesvědčen, že odpovědnost mateřské společnosti nelze založit pouze na základě domněnky vycházející z vlastnictví kapitálu. I když vlastnictví veškerého kapitálu postčuje k prokázání existence vazby ve skupině, nedomnívám se, že by samo o sobě mohlo

205. Mám na mysli zejména dodržování práva na obhajobu a zásady presumpce nevinny zakotvené v člancích 47 a 48 Listiny. Soudní dvůr opakovaně připustil, že tato základní práva zaručená rovněž v článku 6 EÚLP musí být dodržována ve všech řízeních o porušení pravidel hospodářské soutěže, která mohou vyústit v uložení sankcí, jako jsou pokuty či penále, a to i v případech řízení správní povahy. Soudní dvůr v tomto ohledu výslovně vychází z povahy dotčeného protiprávního jednání a stupně přísnosti sankcí s ním spojených⁸¹. Je mi rovněž známo, že dodržování těchto záruk má tím zásadnější význam, že se nacházíme v rámci řízení kvazi trestní povahy, v němž Komise vykonává vyšetřovací, dokazovací

80 — Z bodů 97 a 98 napadeného rozsudku, které nebyly v rámci řízení o kasačním opravném prostředku ve věci C-201/09 P zpochybněny, konkrétně vyplývá, že:

- 1) společnost TradeARBED byla prodejní společností, která distribuovala výrobky z oceli, a to zejména nosníky vyráběné společností ARBED a vystupovala přitom jako zprostředkovatel, takže zboží bylo v takovém případě zákazníkovi fakturováno přímo společností ARBED, nebo jako komisionář, takže společnost TradeARBED fakturovala zákazníkovi zboží na účet společnosti ARBED, přičemž v obou případech společnost TradeARBED plynula z výnosu prodeje provize;
- 2) po celou dobu správního řízení, v němž bylo vydáno počáteční rozhodnutí, společnost ARBED a případně společnost TradeARBED odpovídaly, aniž činily rozdílu, na žádosti o poskytnutí informací, které Komise zaslala společnosti TradeARBED, a
- 3) společnost ARBED se sama spontánně považovala za adresátku oznámení námitek, které bylo formálně doručeno společnosti TradeARBED, a zmocnila právního zástupce k tomu, aby hájil její zájmy.

81 — K dodržování práva na obhajobu viz rozsudek ze dne 3 září 2009, Papierfabrik August Koehler a další v. Komise (C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, Sb. rozh. s. I-7191, bod 34 a citovaná judikatura), a pokud jde o zásadu presumpce nevinny rozsudek Hüls v. Komise uvedený výše (body 149 a 150).

a rozhodovací funkce a disponuje v tomto ohledu širokou mírou uvážení⁸².

či skutkové domněnce odpovědnosti, pokud je tato uplatňována v „přiměřené míře s ohledem na závažnost věci a při zachování práva na obhajobu.“

206. Domněnka odpovědnosti je však z podstaty věci výjimkou ze zásady presumpce nevinu. Podle této zásady totiž důkazní břemeno nesou orgány činné v řízení o protiprávním jednání a pochybnosti svědčí ve prospěch stíhané osoby. Předmětná domněnka odpovědnosti však znatelně odlehčuje důkazní břemeno tížící Komisi a zavazuje mateřské společnosti k předložení důkazů postačujících k vyvrácení této domněnky. Toto přenesení důkazního břemene má nepochybně dopad na právo podniků na obhajobu.

208. Ve výše uvedeném rozsudku Janosevic v. Švédsko Evropský soud pro lidská práva rovněž přistoupil k testu proporcionality ohledně domněnky odpovědnosti obsažené ve švédských daňových předpisech. Tato právní úprava stanovila, že nepřesnosti zjištěné v průběhu daňového řízení jsou způsobeny neomluvitelným jednáním, které se přičítá daňovému poplatníkovi, a že nebylo zjevně nepřiměřené uložit jako sankci za toto jednání navýšení daně. Švédský daňový systém tedy fungoval na základě domněnky odpovědnosti, jejíž vyvrácení šlo k tíži daňového poplatníka⁸⁴.

207. Evropský soud pro lidská práva umožnil přenesení důkazního břemene vedoucí k založení domněnky odpovědnosti. Ve výše uvedeném rozsudku Salabiaku v. Francie⁸³ rozhodl, že zásada presumpce nevinu zaručená v článku 6 odst. 2 EÚLP nebrání právní

209. Evropský soud pro lidská práva byl toho názoru, že tato domněnka byla uplatňována v rozumné míře, jelikož se jednalo o domněnku vyvratitelnou (předpisy použitelné ve věci upravovaly určité prostředky obrany vycházející ze subjektivních skutečností) a účinný systém zdanění byl důležitý pro ochranu finančních zájmů státu. Tento soud doplnil, že tento závěr z obecného hlediska znamená, že „soudy [...] přistoupí [...] v každém

82 — Rozsudek ze dne 21. listopadu 1991, Technische Universität München (C-296/90, Recueil, s. I-5469, bod 14).

83 — Bod 28. Viz rovněž ESLP, rozsudek Janosevic v. Švédsko ze dne 23. července 2002, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 2002-VII*, ve kterém soud zdůraznil, že smluvní státy jsou povinny udržovat rovnováhu mezi významem dotčeného zájmu a právem na obhajobu. Jinými slovy použité prostředky musí být přiměřené sledovanému legitimnímu cíli (§ 101).

84 — § 100.

jednotlivém případě k vyváženému a nepřilíš zužujícímu posouzení otázky, zda existují důvody pro zrušení či přehodnocení navýšení daně⁸⁵.

210. V duchu této judikatury proto musím dbát na způsob, jímž se předmětná domněnka uplatňuje. I když je odůvodněna potřebou zajistit účinné provádění pravidel hospodářské soutěže, konstatuji, že její uplatňování v současnosti překračuje pouhý „konkrétní případ, kdy mateřská společnost vlastní veškerý kapitál své dceřiné společnosti“, uvedený v rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise uvedeném výše⁸⁶. V rozsudku General Química a další v. Komise⁸⁷ tuto domněnku uplatnila v rámci skupiny společností s pyramidální strukturou vnukovská společnost podílející se na protiprávním jednání, která byla ovládána dceřinou společností, jež byla sama ze 100 % vlastněna mateřskou společností. Dále v rozsudcích Arkema v. Komise⁸⁸ a Elf Aquitaine v. Komise⁸⁹ se uvedená domněnka uplatnila na mateřskou společnost, která vlastnila 98 % kapitálu své dceřiné společnosti.

85 — § 104.

86 — Bod 60.

87 — Rozsudek Soudu ze dne 18. prosince 2008 (T-85/06), související kasační opravný prostředek Soudní dvůr v současnosti projednává (C-90/09 P).

88 — Rozsudek Soudu ze dne 30. září 2009 (T-168/05). Tento rozsudek je předmětem kasačního opravného prostředku, který v současnosti projednává Soudní dvůr (C-520/09 P).

89 — Rozsudek Soudu ze dne 30. září 2009 (T-174/05). Tento rozsudek je předmětem kasačního opravného prostředku, který v současnosti projednává Soudní dvůr (C-521/09 P).

211. Jak zajistit, aby byla předmětná domněnka uplatňována v „přiměřené míře“?

212. Tato domněnka musí být vyvratitelná. Jak jsme viděli, Soudní dvůr potvrdil tuto zásadu ve výše uvedeném rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise, když zdůraznil, že tuto domněnku lze vyvrátit, pokud se s ohledem na hospodářské, právní a organizační vazby prokáže, že se dceřiná společnost na trhu chová samostatně a netvoří s mateřskou společností jedinou hospodářskou jednotku⁹⁰. Mimo potvrzení této zásady se však zdá, že uvedenou domněnku bude velmi obtížné vyvrátit⁹¹. Jak jinak lze v rámci skupiny společností prokázat neexistenci vlivu mateřské společnosti na obchodní praktiky dceřiné společnosti než vyhledáním, jak zde učinila Komise, objektivních okolností v rámci vytýkaného protiprávního jednání, na jejichž základě se předmětná domněnka ukáže jako pravděpodobná.

213. Domnívám se, že předmětná domněnka musí být v každém jednotlivém případě

90 — Bod 65.

91 — Viz zejména posouzení Soudu v rozhodnutí Elf Aquitaine v. Komise, uvedený výše, k otázce rozličných důkazů předložených v tomto směru společností Elf Aquitaine SA (body 160 až 174).

potvrzena dalšími skutkovými okolnostmi, které prokazují rozhodující vliv mateřské společnosti na její dceřinou společnost⁹². To by umožnilo vyhnout se postupu, který by automaticky směřoval k založení odpovědnosti mateřských společností spočívající na pouhém vlastnictví kapitálu. Toto by podněcovalo orgány činné v řízení o protiprávním jednání, aby v každém jednotlivém případě přistoupily k důkladnému posouzení hospodářských, právních a organizačních vazeb, které váží mateřskou společnost k její dceřiné společnosti. V případě 100% vlastněné dceřiné společnosti by Komise skutečně nesla lehčí důkazní břemeno než v případě dceřiné

společnosti vlastněné ze 70%, ale nemělo by úplně vymizet.

92 — Nacházíme se v linii stanovisek vydaných generálním advokátem Mischo ve věci Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise, výše. Několik rozsudků Soudu se ubírá stejným směrem. Viz například rozsudky ze dne 15. září 2005, DaimlerChrysler v. Komise (T-325/01, Sb. rozh. s. II-3319, bod 218), a ze dne 26. dubna 2007, Bolloré v. Komise (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Sb. rozh. s. II-947, bod 132 a citovaná judikatura). Komise se rovněž v určitém počtu rozhodnutí věnovala poděření této domněnky dalšími skutečnostmi, jako aktivní role mateřské společnosti ve správním řízení [rozhodnutí Komise 94/601/ES ze dne 13. července 1994 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/C/33.833 – Lepenkové obaly) (Úř. věst. L243, s. 1)]; totožnost ředitelů mezi mateřskou a dceřinou společností [rozhodnutí Komise 2003/25/ES ze dne 11. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES – Věc COMP/E-1/37.919 (ex 37.391) – Bankovní poplatky za konverzi měny v euro zóně – Německo (Úř. věst. L15, s. 1)], a rozhodnutí Komise 2004/337/ES ze dne 20. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a čl. 53 Smlouvy o EHP – Věc COMP/E-1/36.212 – Samoprápísový papír (Úř. věst. L115, 2004, s. 1)]; přítomnost jednoho z členů právního oddělení mateřské společnosti při šetřeních prováděných Komisí v prostorách dceřiné společnosti [rozhodnutí Komise 2003/355/ES ze dne 9. dubna 2003 měnící rozhodnutí 2003/207/ES v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (Věc COMP/E-3/36.700 – Medicinální a průmyslové plyny) (Úř. věst. L123, s. 49)]; koordinace správních a řídicích rad mateřské a dceřiné společnosti [rozhodnutí Komise 2004/421/ES ze dne 16. prosince 2003 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Smlouvy o EHP proti Wieland Šerme AG, Outokumpu Copper Products OY, Otokumpu Oyj, KM Europa Metal AG, Tréřimétaux SA a Europa Metallí Spa (Věc C.38.240 – Průmyslové trubky) (Úř. věst. L125, s. 50)], a paralelní účast několika dceřiných společností na kartelové dohodě [rozhodnutí Komise 2006/895/ES ze dne 26. května 2004 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES proti The Topps Company Inc, Topps Europe Limited, Topps International Limited, Topps UK Limited a Topps Italia SRL (Věc COMP/C-3/37.980 – Souris/Topps) (Úř. věst. L353, s.5)].

214. Jak jsem již uvedl, Komise a Soud se v projednávané věci skutečně spojily, aby potvrdily domněnku vycházející z kontroly společností TradeARBED dalšími okolnostmi⁹³.

215. Za této situace se domnívám, že se tedy Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když přičítel společnosti ARBED odpovědnost za protiprávní jednání společnosti TradeARBED. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr zamítl druhou část vycházející z nesprávného použití judikatury upravující podmínky, za nichž lze protiprávní jednání dceřiné společnosti přičítat její mateřské společnosti, jako neopodstatněnou.

d) K třetí části, vycházející z nesprávného právního posouzení při konstatování, že společnost ARBED má ve skutečnosti rozhodující vliv na společnost TradeARBED

216. Na podporu třetí části připomínám, že společnost ARBED kritizuje bod 96 napadeného rozsudku, v němž Soud uvedl, že

93 — Viz poznámka pod čarou 80.

důkazy předložené Komisí potvrdily „nikoli skutečnou materiální účast společnosti ARBED na předmětném protiprávním jednání, ale rozhodující vliv této společnosti na chování společnosti TradeARBED a skutečné uplatňování této moci.“ Je toho názoru, že Soud nesprávně potvrdil existenci domněnky o účasti na protiprávním jednání, kterou Komise výslovně vyvrátila, a tak mimo rámec své pravomoci nahradil právní posouzení Komise vlastním posouzením. Rovněž tvrdí, že Soud porušil zásadu překážky věci rozsouzené pojící se k počátečnímu rozhodnutí a spornému rozhodnutí. Nakonec společnost ARBED připomíná, že v souladu s uvedenými rozsudky ve věcech AEG-Telefunken v. Komise a Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise, zakládá odpovědnost mateřských společností jejich skutečná účast na protiprávním jednání.

217. Nejprve je vhodné uvést, že argumenty přednesené společností ARBED spočívají na nesprávném výkladu důsledků pojících se k přičitatelnosti protisoutěžního jednání. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, jak připomenul Soud v bodech 104 a 116 napadeného rozsudku, že na obchodní společnost se hledí jako na pachatele protiprávního jednání, jakmile jí bylo přičteno protisoutěžní jednání jiného právního subjektu⁹⁴.

94 — Viz zejména rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, Metsä-Serla a další v. Komise (V-294/98 P, Recueil, I-10065, bod 28).

218. Z toho plyne, že se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení a nepřekročil meze svých pravomocí, když dospěl k závěru, že se společnost ARBED podílela na protiprávním jednání vzhledem k rozhodujícímu vlivu, který měla na společnost TradeARBED.

219. Dále stran výtka vycházející z porušení zásady překážky věci rozsouzené je tato podle mého nepřípustná ze stejných důvodů, jako jsou důvody, které jsem uvedl v rámci přezkumu prvního důvodu. Jak uvedla Komise, tato výtka byla zamítnuta Soudem v bodě 102 napadeného rozsudku jako irelevantní.

220. A konečně lze zamítnout výtka společnosti ARBED vycházející z výše uvedených rozsudků AEG-Telefunken v. Komise a Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise. Jak jsem uvedl a jak rovněž navrhovala Komise, společnost ARBED vyšla z nesprávného výkladu uvedených rozsudků.

221. Jsem toho názoru, že třetí část lze tedy zamítnout zčásti jako nepřípustnou a zčásti jako neopodstatněnou.

e) Závěry

222. S přihlédnutím k uvedeným okolnostem navrhuji, aby Soudní dvůr zamítl druhý důvod založený na nesprávném výkladu pravidel upravujících přičitatelnost protisoutěžního jednání ve skupině společností Soudem jako zčásti nepřipustný a zčásti neopodstatněný.

3. Posouzení k druhému důvodu v rozsahu uplatňovaném společností ProfilARBED (C-216/09 P)

223. Otázka nastolená v rámci druhého důvodu zní, zda mohla být společností ProfilARBED přičítána odpovědnost za protiprávní jednání společností ARBED z důvodu, že na ni přešly hospodářské a průmyslové činnosti společností ARBED v odvětví nosníků.

a) K první části, vycházející z porušení zásady samostatné právní subjektivity, svobody podnikání a osobní odpovědnosti

224. Pokud jde o společnost ProfilARBED, přináší dle mého přezkum první části určité obtíže. I když lze první výtku směřující k napadení způsobu, jímž Soud uplatnil pojem

„podnik“, zamítnout ze stejných důvodů, jako byly důvody uvedené v rámci přezkumu kasačního opravného prostředku podaného společností ARBED, domnívám se, že druhá a třetí výtka vyžadují v případě společnosti ProfilARBED odlišný závěr.

225. Je známo, že společnost ProfilARBED byla založena jako dceřiná společnost ve 100% vlastnictví společnosti ARBED dne 27. listopadu 1992, tedy jeden rok po ukončení protiprávního jednání. Vzhledem k datu jejího založení je tudíž reálně nemožné uznat její podíl na protiprávním jednání ve smyslu článku 1 sporného rozhodnutí.

226. K tomuto závěru dospěl Soud, když v bodě 113 napadeného rozsudku, vychází ze „základního konceptu hospodářské jednoty“⁹⁵ a v bodech 109 a 110 zmíněného rozsudku z judikatury vztahující se na kritérium hospodářské kontinuity.

227. I když je koncept hospodářské jednoty skutečně důležitý k zajištění účinného uplatňování pravidel hospodářské soutěže, nemění to nic na skutečnosti, že používání tohoto konceptu musí zaručit dodržování práv a zásad, které upravují přičitatelnost

⁹⁵ — Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

protisoutěžního jednání, a nesmí zbavit zásadu osobní odpovědnosti jejího smyslu.

228. Nezapomínejme, že jde o trestání a že zásada osobní odpovědnosti představuje základní zásadu našeho práva, která předpokládá individuální trestné chování. Koncept hospodářské jednoty proto nemůže být důvodem pro výjimky z této zásady, ledaže mají mimořádný charakter a jsou nezbytné k zajištění účinnosti pravidel hospodářské soutěže.

229. Mezi výjimky, které Soudní dvůr připustil, se řadí případ hospodářského nástupnictví mezi dvěma subjekty patřícími ke stejné skupině společností. Komise tak může přičíst odpovědnost za protiprávní jednání nikoli pachateli, ale podniku, na který byla převedena hospodářská činnost dotčená kartelovou dohodou, jestliže tyto dva subjekty patří ke stejné hospodářské jednotce. Jak uvedl Soud v bodě 110 napadeného rozsudku, je cílem tohoto pravidla zabránit podvodným machinacím uvnitř skupiny, jejichž smyslem je vyhnout se zaplacení pokuty.

230. V projednávané věci však žádná okolnost nenasvědčuje tomu, že by založení společnosti ProfilARBED a v jeho rámci i převedení hospodářské činnosti v oblasti nosníků bylo výsledkem takové machinace. Navzdory

převedení činnosti totiž společnost ARBED z právního a hospodářského hlediska nadále existovala. Ačkoliv již nevykonává podstatnou hospodářskou činnost na trhu nosníků, vykazuje nicméně nadále kladný obrat a v rámci vlastních aktiv disponuje majetkem společností TradeARBED a ProfilARBED. Kromě toho si, jelikož nebylo prokázáno jinak, společnost ARBED zachovala řídicí pravomoci vůči skupině ARBED, jelikož měla rozhodující vliv na společnosti ProfilARBED a TradeARBED. Sankce tak bude mít odrazující a preventivní účinek především prostřednictvím mateřské společnosti. Zaplacení pokuty by mělo společnost ARBED vést k nápravě jejího chování na trhu a doзору nad chováním jejích dceřiných společností.

231. Vzhledem k těmto okolnostem a zejména k datu založení společnosti ProfilARBED se domnívám, že neexistoval žádný právní základ, který by Soudu umožnil přičíst společnosti ProfilARBED odpovědnost za protisoutěžní jednání společností ARBED a TradeARBED a nahlížet na ni jako na účastníka takového jednání ve smyslu článku 1 sporného rozhodnutí.

232. Toto však nesmí zabránit Komisi v tom, aby společnost ProfilARBED zahrnula do řízení z důvodu zaplacení pokuty.

233. Jak jsem již uvedl, společnost ProfilARBED zůstává 100 % vlastněnou dceřinou společností společností ARBED. Mimoto na ni byla převedena průmyslová činnost, jejíž hodnota na trhu vyplývá alespoň částečně z protisoutěžních dohod, na kterých se společností ARBED a TradeARBED podílely. Domnívám se proto, že společnost ProfilARBED si musela být vědoma částečně podvodného původu majetku, jenž zdědila jako 100 % vlastněná dceřiná společnost založená společností ARBED krátce poté, co došlo k protiprávnímu jednání. Za těchto okolností jsem toho názoru, že její situaci lze přirovnat k situaci „pomocníka“ ve vnitrostátním trestním právu. Podle mého názoru pouze tato analýza opravňuje Komisi k tomu, aby ji v článku 2 sporného rozhodnutí, při uplatnění pravidel obvykle a klasicky použitelných v oblasti trestních sankcí, zahrnula do zaplacení pokuty a považovala ji v případě dalšího protiprávního jednání za recidivistu.

b) Závěry

236. Vzhledem k uvedeným okolnostem, ač není nutné přezkoumat třetí výtka v rámci první části, navrhuji, aby Soudní dvůr vyhověl druhému důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení pravidel upravujících přičitatelnost protisoutěžního jednání ve skupině společností Soudem v rozsahu, ve kterém byl uveden v rámci kasačního opravného prostředku podaného společností ProfilARBED (C-216/09 P).

C – K třetímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného výkladu úpravy promlčení

234. Vzhledem k uvedeným okolnostem se domnívám, že Soud porušil zásadu osobní odpovědnosti, když rozhodl, že Komise byla oprávněna přičíst společností ProfilARBED odpovědnost za protiprávní jednání společností ARBED a TradeARBED a považovat ji za účastníka protiprávního jednání ve smyslu článku 1 sporného rozhodnutí.

237. Třetí důvod, který skupina ARBED uplatňuje, bude zkoumán pouze v rozsahu, v němž je uplatňován společností ARBED, neboť již mu bylo vyhověno v rozsahu, v němž byl uplatněn společnostmi ProfilARBED a TradeARBED.

235. V důsledku toho jsem dospěl k závěru, že druhá výtka spočívající v porušení zásady osobní odpovědnosti je opodstatněná.

238. Společnost ARBED kritizuje odůvodnění Soudu, podle něhož lze vůči ní uplatnit

přerušení běhu promlčecí lhůty, jelikož se „podílela na protiprávním jednání“ ve smyslu článku 2 odst. 1 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003.

1. Napadený rozsudek

239. „V bodě 143 napadeného rozsudku Soud především uvedl, že “[p]odnikem, který se podílel na protiprávním jednání, je [...] třeba ve smyslu [článku 2 odst. 1 rozhodnutí č. 715/78 a článku 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003] rozumět každý podnik, který je za takový označen v rozhodnutí Komise, kterým je sankcionováno protiprávní jednání“. V tomto ohledu odkazuje na rozsudek ve věci *Compagnie maritime belge v. Komise*⁹⁶.

240. Dále uvedl následující:

„145 [...] z těchto ustanovení vyplývá, že běh promlčecí lhůty se přeruší nejen v případě podniků, vůči nimž byl proveden vyšetřovací úkon nebo úkon s cílem postihnout jejich jednání, ale rovněž v případě podniků, které ačkoli se podílely na protiprávním jednání, nejsou Komisi dosud známy, a které proto nejsou adresáty

žádného vyšetřovacího ani procesního úkonu. Jak Komise rovněž správně tvrdí, výraz „které se podílely na protiprávním jednání“ předpokládá objektivní skutečnost, tj. podíl na protiprávním jednání, která se odlišuje od subjektivní a vývoji podléhající okolnosti, jakou je označení určitého podniku za podnik, který se podílel na protiprávním jednání, v průběhu správního řízení. Je tedy možné, že se určitý podnik podílel na protiprávním jednání, aniž si toho byla Komise v okamžiku, kdy činí úkon, kterým se přerušuje běh promlčecí lhůty, vědoma.

146 V každém případě je třeba učinit závěr, že v daném případě se společnost ARBED skutečně „podílela na protiprávním jednání, neboť v souladu s [rozsudkem ve věci *Metsä-Serla* a další v. Komise uvedeným výše] ji lze činit odpovědnou za protiprávní jednání společnosti *TradeARBED*, takže se na ni pohlíží tak, jako kdyby se tohoto jednání sama dopustila.“

2. Hlavní argumenty účastnic řízení

241. Ve své první výtce společnost ARBED uvádí, že neměla být ve sporném rozhodnutí označena za podnik, který se „podílel na protiprávním jednání“, a že její situace se zásadně lišila od podniku dotčeného ve výše uvedené věci *Compagnie maritime belge v. Komise*.

⁹⁶ — Rozsudek ze dne 1. července 2008 (T-276/04, Sb. rozh. s. II-1277).

Soud dále neprokázal, že se skutečně „podílela na protiprávním jednání“ a přičitatelnost odpovědnosti za protiprávní jednání společnosti TradeARBED neumožňuje dospět k takovému závěru. Společnost ARBED přitom odkazuje na bod 100 napadeného rozsudku, ve kterém Soud rozlišil na jedné straně přičitatelnost protiprávního jednání mateřské společnosti, kterého se tato dopustila ve shodě se svou dceřinou společností, z důvodu jejího skutečného podílu na tomto protiprávním jednání a na druhé straně přičitatelnost odpovědnosti mateřské společnosti za protiprávní jednání, kterého se dopustila sama dceřiná společnost, z důvodu rozhodujícího vlivu, který na ni má mateřská společnost.

odůvodnění opět zakládá na nesprávném rozlišení mezi „podílením se“ na protiprávním jednání a jeho přičitatelností. Pokud jde o argument vycházející z porušení zásady překážky věci rozsouzené, Komise tvrdí, že je nepřijatelný.

3. Mé posouzení

242. Ve své druhé výtce společnost ARBED tvrdí, že odůvodnění Soudu si vnitřně odporuje vzhledem k závěrům, které přijal v bodě 100 napadeného rozhodnutí.

a) K první výtce vycházející z nesprávné kvalifikace podniku, který se „podílel na protiprávním jednání“ ve smyslu úpravy promlčení

243. Svou třetí výtku uvádí, že Soud mimo jiné porušil zásadu překážky věci rozsouzené, jelikož počáteční rozhodnutí konstatovalo, že protiprávního jednání se dopustila pouze společnost TradeARBED.

245. Narozdíl od tvrzení společnosti ARBED se domnívám, že Soud mohl oprávněně kvalifikovat podnik jako takový, který se „podílel na protiprávním jednání“ ve smyslu článku 2 odst. 2 rozhodnutí 715/78 a článku 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003, a dovolávat se vůči němu úkonů přerušujících běh promlčecí lhůty.

244. Komise tyto argumenty odmítá. Konkrétně vysvětluje, že společnost ARBED své

246. Dávám Soudu za pravdu nikoli vzhledem k závěrům, které uvedl v bodě 143

napadeného rozsudku a které ostatně nesdílím⁹⁷, ale vzhledem k odůvodnění, které uvedl v následujících bodech, jež samy o sobě postačují k podložení jeho závěru.

jednání, a navrhuji proto, aby byl zamítnut jako neopodstatněný.

247. Jak Soud uvedl v bodě 145 napadeného rozsudku, výraz „které se podílely na protiprávním jednání“ předpokládá objektivní skutečnost, tj. podílení se na protiprávním jednání. Jak jsem již prokázal, společnost ARBED byla činěna odpovědnou za protisoutěžní jednání společnosti TradeARBED z důvodu rozhodujícího vlivu, který na tento podnik měla v okamžiku, kdy k protiprávnímu jednání došlo. Lze se tudíž domnívat, že společnost ARBED přispěla k uskutečnění protiprávního jednání. V souladu s ustálenou judikaturou, kterou Soud připomíná v bodech 104 a 116 napadeného rozsudku, se dokonce má za to, že sama takto protiprávně jednala⁹⁸.

b) K druhé výtce založené na vnitřně rozporném odůvodnění Soudu

249. Společnost ARBED má konkrétně na mysli bod 100 napadeného rozsudku, který, jak naznačuje použití slovního spojení „zbývající část“, je důvodem doplňujícím. Tuto výtku je proto nutno odmítnout jako nepřijatelnou.

248. Argument společnosti ARBED se tudíž zakládá na nesprávném výkladu důsledků pojících se k přičitatelnosti protisoutěžního

c) K třetí výtce, založené na porušení zásady překážky věci rozsouzené

97 — Připomínám, že v uvedeném bodě Soud rozhodl, že podnikem, který se „podílel na protiprávním jednání“, je třeba rozumět *každý podnik, který je za takový označen v konečném rozhodnutí Komise*. Tento úhel pohledu nesdílím z důvodů, které sám Soud uvádí v bodě 145 napadeného rozsudku, tj. kvalifikace podniku, který se „podílel na protiprávním jednání“ předpokládá objektivní skutečnost, podíl na protiprávním jednání, která se odlišuje od subjektivní a vývoji podléhající okolnosti, jakou je označení určitého podniku za podnik, který se podílel na protiprávním jednání, v průběhu správního řízení. Soud rovněž konstatoval, že podnik se mohl podílet na protiprávním jednání, aniž si je toho Komise v okamžiku, kdy činí úkon, kterým se přerušuje běh promlčecí lhůty, vědoma. Taková situace však v okamžiku, kdy Komise přijímá konečné rozhodnutí, nemůže být vyloučena.

98 — Viz zejména rozsudek Metsä-Serla a další v. Komise uvedený výše (bod 28).

250. Navrhuji rovněž zamítnout třetí výtku jako neopodstatněnou. Tato výtka byla zamítnuta Soudem jako irelevantní v bodě 102 napadeného rozsudku. K tomuto poznamenávám, že dovolávání se zásady překážky věci

rozsouzené vůči rozhodnutí Komise není relevantní, a to tím spíše, že toto rozhodnutí bylo zrušeno soudem Unie.

D – Ke čtvrtému důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení porušení práva společnosti ARBED na obhajobu

d) Závěry

251. Vzhledem k uvedeným okolnostem se domnívám, že třetí výtku vycházející z nesprávného výkladu pravidel upravujících promlčení vznesenou společností ARBED v rámci jejího kasačního opravného prostředku lze zamítnout zčásti jako nepřipustnou a zčásti jako neopodstatněnou⁹⁹.

⁹⁹ — Ačkoliv jsem toho názoru, že se Soud v rámci důvodu uplatňovaného společností ARBED nedopustil nesprávného právního posouzení, když se vůči ní dovolával úkonů přerušujících běh promlčecí lhůty, musím nicméně připustit, že mám několik výhrad ke způsobu výpočtu promlčecí lhůty vůči společnosti ARBED v bodech 148 a 149 napadeného rozsudku. Domnívám se, že Soud dostatečně nepřihlédl k účinkům, které vůči společnosti ARBED vyplývají z rozsudku, jímž se ruší počáteční rozhodnutí. Tato otázka nicméně nebyla předmětem sporu mezi účastníky řízení, a proto se spokojuji s poznámkou ve vztahu k výše uvedenému rozsudku ve věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise (body 198 až 212 mého stanoviska v této věci). Vycházím totiž ze zásady zakotvené v právní úpravě a judikatuře. V tomto odkazuji na znění článku 264 odst. 1 SFEU, která stanoví, že „[j]e-li žaloba opodstatněná, Soudní dvůr [...] prohlásí napadený akt za neplatný od počátku“, a na rozsudky ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada (22/70, Recueil, s. 263, body 59 a 60); ze dne 26. dubna 1988, Asteris a další v. Komise (97/86, 99/86, 193/86 a 215/86, Recueil, s. 2181, bod 30), a ze dne 26. dubna 1994, Roquette Frères (C-228/92, Recueil, s. I-1445, bod 17), podle nichž zrušující rozsudek způsobuje zrušení předmětného aktu od počátku a rovněž i zánik jeho účinků. Jak potvrdil Soudní dvůr, znamená to, že se účastníci musí navrátit do stejného či podobného stavu, ve kterém se nacházeli před zrušením aktu. Na základě těchto zásad a z důvodů, které jsem uvedl ve stanovisku k uvedené věci, se domnívám, že zrušení rozhodnutí Komise po ukončení soudního řízení musí způsobit zpětně nicotnost stavení běhu promlčecí lhůty, jakož i nicotnost samotného rozhodnutí.

252. Společnost ARBED v podstatě namítá, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když posuzoval existenci porušení jejího práva na obhajobu z důvodu nadměrné délky řízení. Namítá, že důkazy nutné k vyvrácení domněnky rozhodujícího vlivu, které mohla mít k dispozici v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu jednání, jsou po 16 letech řízení ztraceny.

1. Napadený rozsudek

253. Společnost ARBED kritizuje body 168 až 171 napadeného rozsudku:

„168 V projednávané věci [...] společnost ARBED neprokázala, v čem jí délka správného řízení, která je zajisté mimořádně dlouhá, vezmeme-li v potaz rovněž soudní řízení o žalobě na neplatnost počátečního rozhodnutí, mohla poškodit v jejím právu na obhajobu, konkrétně pak jak jí mohla zabránit „v možnosti vyvrátit domněnku odpovědnosti založenou na existenci kapitálového propojení společnosti, která se jako jediná podílela na protiprávním jednání, [s ní samotnou],

kteřá byla poprvé uplatněna po šestnácti letech řízení. Společnost ARBED se omezila pouze na tvrzení, že „důkazy, které mohl[a] mít k dispozici v roce 1990, jsou po tak dlouhé době ztraceny“.

v počátečním rozhodnutí [...] a které Soud uznal ve výše citovaném rozsudku ze dne 11. března 1999, ARBED v Komise [...]“

2. Hlavní argumenty účastnic řízení

169 K tomu je třeba uvést, že ačkoli společnost ARBED tvrdí opak, předmětná domněnka odpovědnosti nebyla, poprvé uplatněna po šestnácti letech řízení, ale již ve stádiu počátečního rozhodnutí, které bylo přijato v únoru 1994 (viz bod 322 jeho odůvodnění a bod 101 výše).

170 Přesto však společnost ARBED v průběhu prvního řízení před Soudem neprokázala a ani netvrdila, že její dceřiná společnost TradeARBED sama nezávisle určovala svoji obchodní politiku, takže s ní netvořila jednu hospodářskou jednotku, a tedy ani jeden podnik ve smyslu článku 65 UO [...]

171 Tato vyvratitelná domněnka odpovědnosti, jejíž princip byl počínaje rokem 1983 uznán Soudním dvorem ve výše citovaném rozsudku AEG-Telefunken v. Komise, byla v projednávané věci vrchovatou měrou podpořena doplňujícími důkazy, jež Komise zmínila již

254. Zaprvé je společnost ARBED toho názoru, že Soud v bodě 168 napadeného rozsudku z právního hlediska dostatečně neodpověděl na žalobní důvod, který uplatňovala, a proto je napadený rozsudek stížen vadou spočívající v nedostatku odůvodnění. Podle ní se Soud neměl spokojit s odpovědí, že společnost ARBED musí prokázat, že důkazy o skutečné povaze vztahů udržovaných s dceřinou společností byly ztraceny, když „důkaz o takové negativní skutečnosti je nemožný“.

255. Z druhého Soud v bodě 169 napadeného rozsudku nesprávně vyložil počáteční rozhodnutí, jelikož se toto netýkalo otázky přičitatelnosti protiprávního jednání dceřiné společnosti její mateřské společnosti ARBED.

256. Zatřetí Soud porušil zásadu překážky věci rozsouzené tím, že své posouzení založil na počátečním rozhodnutí, které Soudní dvůr v rozsahu týkajícím se společnosti ARBED

zrušil svým rozsudkem ze dne 2. října 2003 ARBED v. Komise uvedeným výše.

a) K první výtce vycházející z nedostatku odůvodnění

3. Mé posouzení

257. Dodržování práva na obhajobu je základní zásadou práva Unie zakotvenou v článku 48 Listiny. Podle zavedené judikatury má dodržování této zásady prvořadý význam v rámci průběhu správního řízení vedeného Komisí, pokud jde o protiprávní jednání v oblasti práva hospodářské soutěže¹⁰⁰.

258. Dodržování práva na obhajobu vyžaduje, aby bylo dotčenému podniku v průběhu správního řízení umožněno užitečně vyjádřit své stanovisko k pravdivosti a relevanci skutkových zjištění, která vůči němu uplatňuje Komise¹⁰¹. Obsah tohoto práva je upřesňován judikaturou a rozsudek ve věci *Technische Unie v. Komise*¹⁰², ze kterého Soud vychází v napadeném rozsudku představuje další stavební kámen.

259. Aby bylo možné přezkoumat opodstatněnost první výtky, je potřebné připomenout strukturu úvah přijatých Soudem.

260. V bodě 166 napadeného rozsudku Soud úvodem připomenul použitelnou judikaturu a zejména přínos výše uvedeného rozsudku ve věci *Technische Unie v. Komise*.

261. Ve věci, která vedla k vydání tohoto rozsudku, Soudní dvůr skutečně zkoumal důsledky nepřiměřené délky správního řízení, a zvláště fáze vyšetřování na dodržování práva na obhajobu¹⁰³. V zásadě v této fázi ještě nedošlo k zaslání oznámení námitek, a právo na obhajobu se tedy ještě formálně

100 — Viz zejména rozsudek ze dne 8. února 2007, *Groupe Danone v. Komise* (C-3/06 P, Sb. rozh. s. I-1331, bod 68 a citovaná judikatura).

101 — Viz zejména rozsudek *Aalborg Portland a další v. Komise* (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 66 a citovaná judikatura).

102 — Rozsudek ze dne 21. září 2006 (C-113/04 P, Sb. rozh. s. I-8831, bod 55).

103 — Dodržování přiměřených lhůt při vedení správního řízení v odvětví hospodářské soutěže představuje obecnou zásadu práva Unie. Dodržováním této zásady je především vázána Komise pověřená správní fází řízení, a to v souladu s článkem 41 odst. 1 Listiny (právo na řádnou správu) [k tomuto viz rozsudek Soudu ze dne 22. října 1997, *SCK a FNK v. Komise* (T-213/92 a T-18/96, Recueil, s. II-1739, body 55 a 56 a citovaná judikatura)]. Váže rovněž soudy Unie pověřené přezkoumáním legality rozhodnutí Komise na základě článku 47 odst. 2 Listiny. K tomuto viz rozsudek ze dne 17. prosince 1998, *Baustahlgewebe v. Komise* (C-185/95 P, Recueil, s. I-8417), ve kterém Soudní dvůr zavedl právo na projednání věci v přiměřené lhůtě v rámci řízení týkajících se hospodářské soutěže, a rozsudek ze dne 16. července 2009, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. Komise* (C-385/07 P, Sb. rozh. s. I-6155), ve kterém dospěl k závěru, že nedodržení této povinnosti může zakládat nárok na náhradu škody na základě žaloby podané proti Společenství v rámci článku 268 SFEU a článku 340 druhého pododstavce SFEU.

nevykonává. Jak uvedl Soudní dvůr, nepřiměřená délka vyšetřovací fáze řízení však může bránit shromáždění důkazů směřujících k vyloučení existence jednání takové povahy, ze kterých by mohla být dovozována odpovědnost dotčených podniků¹⁰⁴, a může tedy nenaoprávněně poškodit budoucí možnosti obrany dotčených podniků v rámci druhé fáze řízení, tj. po zaslání oznámení námitek. Soudní dvůr tak rozhodl, že posouzení příčiny případného oslabení účinnosti práva na obhajobu se musí vztahovat na toto řízení jako celek a vycházet z celkové doby jeho trvání¹⁰⁵.

262. Jak nicméně připomněl Soud v bodě 167 napadeného rozsudku, důkazní břemeno v tomto ohledu nese dotčená osoba¹⁰⁶.

263. Opodstatněnost argumentů přednesených společnostmi ARBED tedy Soud přezkoumal v bodě 168 napadeného rozsudku.

104 — V tomto ohledu Soudní dvůr v bodě 54 rozsudku ve věci *Technische Unie v. Komise*, uvedeném výše, uvádí, že „čím více času uplyne mezi takovým opatřením v rámci šetření [...] a oznámením námitek, tím pravděpodobnějším se stává, že případné důkazy ve prospěch obhajoby, pokud jde o protiprávní jednání vytykána v [oznámení námitek], již nebudou moci být shromážděny nebo budou moci být shromážděny jen s obtížemi, zvláště pokud jde o svědky ve prospěch obhajoby, a to zejména z důvodu změn, ke kterým mohlo dojít ve složení vedení dotčených podniků a pohybu jejich ostatního personálu.“

105 — *Ibidem* (bod 55).

106 — *Ibidem* (bod 61).

264. Nejprve uvedl, že řízení vedené vůči společnosti ARBED bylo obzvláště dlouhé. Připomínám, že oznámení námitek bylo společnosti ARBED zasláno dne 8. března 2006, zatímco Komise přistoupila k prvním šetřením v roce 1991, tedy o 15 let dříve. Délka této správní fáze však zohledňuje soudní řízení zahájené před soudy Unie, které probíhalo přibližně po devět let a pět měsíců.

265. Zadruhé Soud zkoumal, zda společnost ARBED skutečně prokázala, že jí taková délka mohla poškodit v jejím právu na obhajobu. K tomuto uvedl, že se společnost ARBED pouze omezila na tvrzení, že „důkazy, které mohl[a] mít k dispozici v roce 1990, jsou po tak dlouhé době ztraceny“.

266. Toto odůvodnění je stručné. Soud nepřipomíná, že podle ustálené judikatury musí dotčený podnik předložit podrobné a přesvědčivé důkazy a nemůže se spokojit s abstraktní a nepřesnou argumentací¹⁰⁷. Domnívám se nicméně, že toto odůvodnění postačuje vzhledem k obzvláště abstraktní a obecné povaze tvrzení ze strany společnosti ARBED. Tento podnik totiž nemůže platně

107 — Rozsudek *Technische Unie v. Komise* uvedený výše (body 64 až 70). Viz rovněž rozsudek ze dne 21. září 2006, *Nederlands Federatieve Vereniging voor de Goothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise* (C-105/04 P, Sb. rozh. s. I-8725, body 56 až 60).

tvrdit, že vyhověl požadavkům na „unesení důkazního břemene“ když uvedl, že „důkazy [...] jsou po tak dlouhé době ztraceny“.

přičíst jí odpovědnost za jednání společnosti TradeARBED“. Počáteční rozhodnutí se o ní rovněž nezmiňuje.

267. Domnívám se proto, že závěry Soudu uvedené v bodě 168 napadeného rozsudku netrpí žádným nedostatkem odůvodnění. Navrhují tedy Soudnímu dvoru, aby první výtku zamítl jako neopodstatněnou.

270. Na druhé straně Soud založil své posouzení na řízení a rozhodnutí, které byly Soudním dvorem zrušeny výše uvedeným rozsudkem ze dne 2. října 2003, ARBED v. Komise¹⁰⁸. Tím, že takto jednal, tedy Soud nesprávně vyložil následky pojící se ke zrušujícímu rozsudku¹⁰⁹ a rovněž porušil zásadu překážky věci rozsouzené¹¹⁰.

b) Ke druhé a třetí výtce vycházejícím z nesprávného výkladu počátečního rozhodnutí a z porušení zásady překážky věci rozsouzené

268. Výhrady uplatňované společností ARBED jsou dle mého názoru zcela neopodstatněné.

271. Ačkoli se domnívám, že tyto výtky jsou naprosto opodstatněné, nejsou takové povahy, aby postačovaly ke zrušení napadeného rozsudku. Uvedené výtky totiž směřují proti doplňujícímu odůvodnění rozsudku. Vývody

269. Na jedné straně Soud nesprávně vyložil počáteční rozhodnutí. Na rozdíl od toho, co uvádí, nebyla domněnka odpovědnosti uplatněna ve fázi počátečního rozhodnutí, jelikož jak sám uvedl v bodě 95 výše uvedeného rozsudku ze dne 11. března 1999, ARBED v. Komise „je nutné konstatovat, že Komise v průběhu správního řízení nikdy [společnost ARBED] neupozornila na svůj záměr

108 — Připomínáme, že Soudní dvůr zrušil počáteční rozhodnutí v rozsahu týkajícím se společností ARBED z důvodu, že bylo porušeno její právo na obhajobu. Soud toto výslovně připomíná v bodě 148 napadeného rozsudku.

109 — V tomto ohledu viz právní úpravu a judikaturu uvedenou v poznámce pod čarou 99.

110 — V rozsudku ze dne 29. června 2010, Komise v. Lucembursko (C-526/08, Sb. rozh. s. I-6147), Soudní dvůr připomněl zásadní význam, který má zásada překážky věci rozsouzené v právním řádu Unie i ve vnitrostátních právních řádech (bod 26 a citovaná judikatura). Tato zásada je výrazem základní zásady právní jistoty [viz v tomto rozsudek ze dne 1. června 1999, Eco Swiss (C-126/97, Recueil, s. I-3055, bod 46), a ESLP, rozsudek Brumărescu v. Rumunsko ze dne 28. října 1999, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1999-VII, ve kterém evropský soud jednoznačně potvrdil, že právní jistota vyžaduje, aby „konečné rozhodnutí jakéhokoli sporu vydané soudy již nemohlo být zpochybněno“ (bod 61)].

přijaté Soudem v bodě 168 napadeného rozsudku postačují k podložení jeho závěru, což ostatně ukazuje i použití slovního spojení „lze dodat“ v bodě 169 napadeného rozsudku. Tyto výtky tudíž musí být zamítnuty jako irelevantní.

4. Závěry

272. Vzhledem k těmto okolnostem navrhuji Soudnímu dvoru, aby konstatoval, že čtvrtý důvod vycházející z nesprávného právního posouzení Soudem, pokud jde o porušení práva společnosti ARBED na obhajobu, je neopodstatněný, a zamítl ho.

273. Vzhledem k těmto závěrům jsem toho názoru, že kasační opravný prostředek podaný společností ARBED ve věci C-201/09 P musí být zamítnut zčásti jako nepřipustný a zčásti jako neopodstatněný.

VIII – K závěrům vyplývajícím z přezkumu kasačních opravných prostředků podaných ve věcech C-201/09 P a C-216/09 P

274. Zaprvé navrhuji Soudnímu dvoru, aby zamítl kasační opravný prostředek podaný společností ARBED ve věci C-201/09 P zčásti jako nepřipustný a zčásti jako neopodstatněný.

275. Zadruhé, pokud jde o kasační opravný prostředek podaný společnostmi ProfilARBED a TradeARBED ve věci C-216/09 P, navrhuji Soudnímu dvoru, aby napadený rozsudek zrušil v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že Komise oprávněně přičetla společnosti ProfilARBED odpovědnost za protisoutěžní jednání společností ARBED a ProfilARBED.

276. Zatřetí, pokud jde o kasační opravný prostředek podaný Komisí ve věci C-216/09 P, navrhuji Soudnímu dvoru, aby zrušil napadený rozsudek v rozsahu, ve kterém Soud rozhodl, že se stavení běhu promlčecí lhůty vztahuje pouze na společnost ARBED. Jsem toho názoru, že stavení běhu promlčecí lhůty se musí vztahovat na všechny podniky, které se podílely na protiprávním jednání. Musí se tedy uplatnit ve vztahu ke společnosti TradeARBED, zatímco společnost ProfilARBED nelze podle mě za takový podnik považovat.

277. Článek 61 statutu Soudního dvora uvádí, že v případě zrušení rozsudku napadeného kasačním opravným prostředkem může Soudní dvůr buď vrátit věc k rozhodnutí zpět Tribunálu, nebo sám vydat rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje.

IX – K řešení sporu

278. Spor v projednávané věci se týká stíhání zahájeného Komisí z důvodu protiprávního jednání, kterého se společnost TradeARBED dopustila v období od 1. července 1988 do 16. ledna 1991.

279. Předmětem sporného rozhodnutí bylo přiřčení odpovědnosti společností ARBED a ProfilARBED za toto protisoutěžní jednání a uložení pokuty společně a nerozdílně těmto podnikům a společnosti TradeARBED.

A – Co se týče společnosti ProfilARBED

280. Vzhledem k závěrům, které jsem uvedl v bodech 224 až 235 tohoto stanoviska, jsem toho názoru, že sporné rozhodnutí musí být v rozsahu týkajícím se společnosti ProfilARBED zrušeno.

B – Co se týče společnosti TradeARBED

281. V řízení před Soudem společnost TradeARBED uplatnila tři žalobní důvody směřující ke zrušení.

282. První žalobní důvod směřující ke zrušení, který vychází z nedostatku právního základu sporného rozhodnutí, byl Soudem oprávněně zamítnut jako neopodstatněný.

283. Pokud jde o druhý žalobní důvod směřující ke zrušení, který vychází z porušení pravidel upravujících promlčení v záležitostech stíhání, rozhodná otázka ve vztahu ke společnosti TradeARBED zní, zda podání žaloby před soud Unie vedlo ve vztahu k ní ke stavení běhu promlčecí lhůty. Uvedl jsem, že Soud se v rámci posouzení tohoto žalobního důvodu dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že stavení běhu promlčecí lhůty se na společnost TradeARBED nevztahuje.

284. Z důvodů, které jsou uvedeny v bodech 71 až 81 tohoto stanoviska jsem toho názoru, že ve vztahu ke společnosti TradeARBED skutečně došlo ke stavení běhu promlčecí lhůty.

285. Nyní lze přezkoumat důsledky tohoto závěru na výpočet pětileté promlčecí lhůty. Od přijetí počátečního rozhodnutí¹¹¹ dne 16. února 1994 promlčecí lhůta plynula až do data podání první žaloby před Soudem dne 8. dubna 1994, tedy po sedm týdnů. Promlčecí lhůta dále neběžela až do 11. března 1999, kdy Soud vydal rozsudek ve výše uvedené věci ARBED v. Komise, tedy asi po dobu pěti let. Tato lhůta opětovně běžela až do 11. května 1999, kdy společnost ARBED podala kasační opravný prostředek k Soudnímu dvoru, tedy po dva měsíce. Běh promlčecí lhůty byl znovu zastaven až do dne 2. října 2003, kdy Soudní dvůr vydal rozsudek ve výše uvedené věci ARBED v. Komise, tedy po dobu čtyř let a pěti měsíců. Tato znova plynula po dobu asi dvou let a čtyř měsíců do zaslání nového oznámení námitek skupině ARBED dne 8. března 2006, čímž došlo k přerušování běhu promlčecí lhůty. Sporné rozhodnutí k datu 8. listopadu 2006 tedy bylo přijato v rámci pětileté promlčecí lhůty.

286. Desetiletou promlčecí lhůtu, která běží od data, kdy došlo k ukončení protiprávního jednání, tj. od 17. ledna 1991, se prodlužuje o dobu, po kterou bylo řízení pozastaveno, tedy asi devět let a pět měsíců. Sporné rozhodnutí ukládající společnosti TradeARBED

zaplacení pokuty tedy bylo k datu 8. listopadu 2006 přijato v této lhůtě.

287. Druhý žalobní důvod směřující ke zrušení, který vychází z porušení pravidel upravujících promlčení v záležitostech stíhání, musí proto být zamítnut jako neopodstatněný v rozsahu uplatňovaném společností TradeARBED.

288. Třetí žalobní důvod směřující ke zrušení, který vychází z porušení práva na obhajobu, Soud ve vztahu ke společnosti TradeARBED nezkoumal.

289. Argumenty přednesené společností TradeARBED jsou shrnuty v bodech 162 až 163 napadeného rozsudku. Jsou totožné s těmi, které uplatňuje společnost ARBED, a směřují ke zrušení sporného rozhodnutí, anebo přinejmenším ke zrušení článku 2 tohoto rozhodnutí. Na základě výše uvedeného rozsudku ve věci Technische Unie v. Komise společnost TradeARBED tvrdí, že z důvodu nadměrné délky řízení jsou důkazy, které mohly prokázat, že společnost ARBED na ni neměla rozhodující vliv, ztraceny.

111 — Toto nebylo v rozsahu týkajícím se společnosti TradeARBED zrušeno.

290. Soud přezkoumal v bodech 165 až 172 napadeného rozsudku opodstatněnost třetího žalobního důvodu v rozsahu týkajícím se společnosti ARBED. Ze stejných důvodů, jako jsou důvody, které uvedl v bodě 168 tohoto rozhodnutí, se domnívám, že tento důvod musí být zamítnut jako neopodstatněný. Jako společnost ARBED ani společnost TradeARBED neprokázala, v čem mohla délka správního řízení poškodit výkon jejího práva na obhajobu.

291. Vzhledem k uvedeným okolnostem musí být žaloba na neplatnost podaná společností TradeARBED proti spornému rozhodnutí zamítnuta.

293. Podle čl. 69 odst. 2 prvního pododstavce jednacího řádu, použitelného na řízení o kasačním opravném prostředku podle článku 118 tohoto jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.

294. Nicméně podle čl. 69 odst. 3 prvního pododstavce jednacího řádu může Soudní dvůr rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch nebo pokud jsou k tomu dány výjimečné důvody.

295. Ve věci C-201/09P neměla společnost ARBED úspěch ve všech svých požadavcích. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr rozhodl, že tento podnik ponese vlastní náklady řízení a nahradí náklady řízení vynaložené Komisí.

X – K nákladům řízení

292. Podle čl. 122 prvního pododstavce jednacího řádu Soudního dvora, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení.

296. Ve věci C-216/09P Komise neměla úspěch v rozsahu týkajícím se důvodu, který vychází z nesprávného právního posouzení pravidel upravujících přičitatelnost protisoutěžního jednání společnosti ProfilARBED. Společnosti ProfilARBED a TradeARBED rovněž neuspěly s důvodem vycházejícím z nesprávného výkladu pravidel upravujících promlčení. V důsledku toho účastnice řízení ponесou vlastní náklady řízení.

XI – Závěry

297. S ohledem na výše uvedené navrhuji Soudnímu dvoru, aby rozhodl následovně:

„1) Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 31. března 2009, ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise (T-405/06), se zrušuje v rozsahu, v němž Soud rozhodl:

- že Evropská komise oprávněně přičetla společnosti ArcelorMittal Belval & Differdange SA odpovědnost za protisoutěžní chování společností ArcelorMittal Luxembourg SA a ArcelorMittal International SA a

- že stavení běhu promlčecí lhůty na základě článku 3 rozhodnutí Komise č. 715/78/ESUO ze dne 6. dubna 1978 o promlčení v záležitostech stíhání a při výkonu práva podle Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli a článku 25 odst. 6 nařízení Rady č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 smlouvy se nevztahuje na společnost ArcelorMittal International SA.

2) Kasační opravný prostředek podaný společností ArcelorMittal Luxembourg SA ve věci C-201/09 P se zamítá zčásti jako nepřípustný a zčásti jako neopodstatněný.

- 3) Článek 1 rozhodnutí Komise ze dne 8. listopadu 2006 v řízení podle článku 65 Smlouvy o ESÚO ve věci kartelových dohod a jednání ve vzájemné shodě evropských výrobců nosníků (věc COMP/F/38.907 – Ocelové nosníky) se zrušuje v rozsahu, v němž se týká společnosti ArcelorMittal Belval & Differdange SA.
- 4) Žaloba na neplatnost podaná společností ArcelorMittal proti tomuto rozhodnutí se zamítá jako neopodstatněná.
- 5) Ve věci C-201/09 P ponese společnost ArcelorMittal Luxembourg SA vlastní náklady řízení a nahradí náklady vynaložené Evropskou komisí.
- 6) Ve věci C-216/09 P ponесou společnosti ArcelorMittal Belval & Differdange SA, ArcelorMittal International SA a Evropská komise vlastní náklady řízení.“